

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881.   Andra Kammaren.   N:o 28.

Torsdagen den 24 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. N. H. von Steyern aflemnade Kongl. Maj:t, proposition till Riksdagen, angående förhöjning af anslaget till Hans Kongl. Höghet Kronprinsen m. m.

Herr Talmannen mottog denna nådiga proposition med förklarandes att Kammaren skulle deråt egna grundlagsenlig behandling; hvarefter samma proposition bordlades.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarne ett så lydande protokoll:

Protokoll vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att, jemte Herr Talmannen tillsätta Kammarens Kanslipersonal och vaktbetjening, hållet den 24 Mars 1881.

S. D. Uti ingifven skrift, som nu upplästes, hade vice Häradshöfdingen Otto Rooth, jemte anmälan, det han erhållit förordnande såsom kassör och bokhållare i folkskollärarynes pensionsinrättning och af sådan anledning vore förhindrad att vidare bestrida de med hans anställning såsom notarie i Kammaren förenade göromål, anhållit att från samma anställning varda entledigad. Denna anhållan bifölls; och funno Herr Talmannen och Herrar Deputerade, efter pröfning af inkomna ansökningar, skäligt att till notarie i Rooths ställe förordna Kanslisten hos Första Kammaren v. Häradshöfdingen D. von Schulzenheim, med enahanda tjenstgöringsskyldighet som Rooth ålegat.

Som ofvan

H. A. Kolmodin.

§ 3.

Herr Talmannen lät uppläsa ett denna dag inkommet, så lydande sjukbetyg.

Att Herr Presidenten m. m. K. J. Berg bör i anledning af illamående under några dagar vistas hemma, betygar

Stockholm den 24 Mars 1881

I. Molander

Med. Doc.

§ 4.

Förekom till afgörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel.

Punkterna 1 och 2:

Biföllos.

Punkten 3:

*Angående
aflöning för
kapellpredi-
kant i
Tärendö.*

I anledning af Kongl. Maj:ts framställning derom att å anslaget till kleresistaten måtte uppföras ett belopp af 1,500 kronor, att användas för en kapellpredikantstjänst i Tärendö, hade Utskottet i denna punkt gjort följande hemställan:

“att förevarande nådiga framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen — under anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes efter behörig utredning taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke för nu ifrågakörande och liknande ändamål erforderliga medel för framtiden må kunna utgå från presterskapets löneruleringsfond — på extra stat för år 1882 anvisar och ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 1,500 kronor, att under samma år på föreslaget sätt och under uppgifna vilkor användas för en kapellpredikantstjänst i Tärendö.

Efter uppläsning af nämnda hemställan, mot hvilken Herrar R. Törneblad, F. von Strokirch och F. F. Carlson inom Utskottet reserverat sig, anförde

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Hammarskjöld: Stats-Utskottet har på ett så välvilligt sätt behandlat hvad regeringen under åttonde hufvudtiteln äskat, att jag icke kan annat än känna mig tacksam därför. Endast i några få punkter har Utskottet föreslagit förändringar, hvilka dock i allmänhet icke äro af någon mer genomgripande natur. Ett par af dessa förändringar äro af den beskaffenhet att, om jag än tror att jag skulle kunna bjuda skäl för de förslag regeringen framlagt, jag likväl icke tror det vara lämpligt att här förfäktas en från Stats-Utskottets afvikande mening.

I den punkt, som nu är föredragen, har Utskottet uppenbarligen äfven haft för afsigt att visa sig tillmötesgående i sak och måttfull i form. Jag beklagar, att jag likväl icke kan känna mig fullt tillfreds-

*Angående
aflöning för
kapellpredi-
kant i
Tärendö.
(Forts.)*

ställd med hvad Utskottet här föreslagit. Utskottet har tänkt sig, att medel till bestridande af den utgift, hvarom är fråga, skulle kunna utgå från presterskapets löneregleringsfond. Jag vill icke besvara Kammaren med framställandet af de formella grunder, som göra mig betänksam i afseende å regeringens rätt att, på sätt Utskottet föreslagit, förfoga öfver denna fond. Dessa grunder äro nemligen af den beskaffenhet, att det skulle blifva mindre lätt att i en muntlig framställning göra dem tydliga. Jag skall derföre förbigå dem. Men jag har ett annat skäl att anföra emot Utskottets förslag. Presterskapets löneregleringsfond har till ändamål att upphjelpa de allt för låga prestelöner, som förekomma här och der i landet. I de södra delarne af riket äro väl flertalet prester ganska väl affönade. Men äfven der finnes ett och annat undantag och i andra delar af landet finnas ganska många prester, hvilkas löner äro uppenbarligen otillräckliga. Vid förra riksdagen redogjorde en representant från Småland för de skriande behofven i sin landsort. Regeringen har sedan dess haft anledning taga kännedom om förhållandena derstädes och funnit hans uppgifter fullt rigtiga. Det har nemligen visat sig, att inom Vexjö stift förekommit komministrar, hvilkas aflöning icke uppgått till mer än 746 kronor om året; och det är icke alls ovanligt att der finna komministrar med 1,000 å 1,100 kronor årlig lön. Det bör vara temligen tydligt, att det under sådana förhållanden är så att säga omöjligt för en person, som, då han får sin plats, gemenligen är belastad med icke obetydliga skulder, att kunna nödtorftligen draga sig fram och på samma gång uppbära den ställning en prest bör intaga. Och det kan icke väcka förundran, om näringsomsorgerna skulle verka nedtryckande på den så uselt affönade prestmannens förmåga att på ett tillfredsställande sätt fylla sitt kall. Regeringen har sökt att i någon mån lindra behofven, men till följd af löneregleringsfondens ställning, samt då liknande anspråk jemväl från flera andra landsorter kunna framställas, har regeringen för det närvarande icke vågat gå längre än att höja de svagaste komministerlönerna till 1,200 kronor — ett belopp, som Kammaren torde inse icke vara tillfredsställande.

Det är fullkomligt bekant, att jemväl på andra orter förekomma förhållanden af lika trängande beskaffenhet, som de i Småland omförmälda. Att under sådana förhållanden använda presterskapets löneregleringsfond till bildande af nya tjenster i Lappmarken eller Finnmarken och således till en slags civilisatorisk verksamhet har jag icke kunnat af Utskottets föreliggande betänkande öfvertygas vara rigtigt.

Jag vidhåller således det förslag, Kongl. Maj:t framställt, och får anhålla, att Herr Talmannen ville derå framställa proposition.

Herr C. A. Larsson: Det var öfverraskande att höra, det Utskottets förslag i föreliggande punkt icke blifvit af Herr Ecklesiastikministern mottaget lika välvilligt, som förhållandet var beträffande de öfriga punkterna. Såsom vi veta, var ursprungliga meningen den, att presternas lönereglering skulle ske med de tillgångar, som stodo dem till buds, men utan några uppoffringar från statsverkets sida. Som

Angående
aflöning för
kapellpredi-
kant i
Tärendö.
(Forts.)

man emellertid vid denna reglering frångått nämnda plan, så har följden blifvit den, att presterskapets lönerogleringsfond vuxit, så att den för närvarande utgör en half million, och för hvarje år ökas densamma med betydliga belopp. Nu vill man slå in på den banan, att staten skall aflöna presterskapet. Denna åsigt ville vi ledamöter af Utskottet icke vara med om, men då en ledamot uppträdde, som yrkade att ifrågavarande Kongl. proposition icke måtte afslås, så blef man ense om att i Utskottets motivering inlägga det uttalandet, att man hädanefter icke komme att bifalla något som helst förslag om statslöner till presterskapet, så länge som detta har från lönerogleringsfonden så betydliga öfverskott att tillgå. Jag är öfvertygad derom, att, derest dessa tillgångar jemnt fördelas, så skulle dermed kunna beredas rillräckliga inkomster för hela presterskapet. Dessutom föreföll det Utskottet vara särdeles besynnerligt, att den Kongl. propositionen innehåller, att på ifrågavarande plats icke skulle finnas mera än en prest. Jag slog då upp Backmans lagsamling, hvori hela regleringen fans intagen, och det befans, att just i det pastorat, hvarom fråga är, var upptagen ytterligare en prest med 1,300 kronors lön; men fastän vi inom Utskottet hade en ledamot, som förut varit ecklesiastikminister, så kunde vi icke af honom erhålla förklaring öfver orsaken till detta förhållande och huruvida der verkligen fans en prestman, som uppbar denna lön eller om beloppet förblifvit odisponerad. Detta gjorde, att inom Utskottet tvekan uppstod, huruvida man skulle bevilja något af hvad som här blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget. Jag hoppas, att den nuvarande ecklesiastikministern skall efter närmare granskning taga i öfvervägande, huruvida icke de 1,300 kronor, som sålunda förut blifvit anvisade, skulle kunna användas för det ändamål, hvarom här är fråga, samt huruvida icke i motsatt fall erforderliga medel må kunna utgå från presterskapets lönerogleringsfond.

Herr Nils Petersson: Som Herrarne behagade finna af Utskottets föreliggande betänkande, har man icke velat förneka behovet af anslag för upprätthållande af presterlig tjenstgöring inom dessa vidsträckta trakter; men Utskottet har i sin hemställan velat uttala den meningen, att man icke ville på något sätt betunga statskassan för framtiden med särskilda utgifter för ifrågavarande ändamål. Jag är af den åsigten, att svenska nationen betalar så mycket till sina ecklesiastike tjenstemän, att själavården bör vara tillgodosedd med den aflöning de åtnjuta. Jag tror derföre att, huru förkättrad man än må blifva, om man vågar vidröra denna s. k. lönerogleringsfond, den dock torde böra användas på sådant sätt, att en jemnare fördelning åstadkommes mellan lön och arbete. Sjelfva ordet *löneroglering* innebär just en sådan ändamålsenlig fördelning mellan arbete och aflöning och det är ingenting annat man har velat åstadkomma genom tillsättande af särskild kapellpredikant i denna trakt, som är för vidlyftig för en pastors arbete, än att lägga på den ene presten hvad som tages från den andre der i församlingen. För resten, om jag icke missminner mig, har den nya lönerogleringen ännu icke tillämpats i denna trakt, så att man möjligen kan göra någon annan fördelning i detta hän-

seende. Jag tror derföre, att med Utskottets förslag att för ett år lemna anslag till aflöning af kapellpredikant, på det de nödstälda förhållandena ej längre må fortfara, församlingens behof blifvit tillgodosedt. Under tiden kan man få klart för sig, huruvida man ej har rätt i det påståendet, att denna utgift kan af lönerergeringsfonden bestridas, helst den i sjelfva verket dertill lemna tillgång. Om det än må vara en sanning, hvilket jag ej vill bestrida, att på vissa ställen i Småland aflöningen för en och annan prest kan vara knappt tilltagen, så är deremot på andra trakter så rikliga tillgångar att beräkna, att förhållandena derigenom torde utjemnas. Jag tror derföre, att Utskottet träffat medelvägen härvidlag och yrkar alltså i likhet med föregående talare bifall till Utskottets förslag.

*Angående
aflöning för
kapellpredi-
kant i
Tärendö.
(Forts.)*

Herr Widmark: Med anledning af de tvenne föregående talar-nes yttranden skall jag be att få upplysa Kammaren först och främst derom, att Pajala församling innefattar ett område af 56 qvadratmil, och vidare derom att för många år sedan den nordligaste delen Muonio derifrån afskildes för att bilda en särskild kapellförsamling, samt att Riksdagen anslag medel till kapellpredikantsaflöning derstädes. Sedan den tiden hafva kyrka och prestboställe derstädes blifvit inköpta i den sydvestliga delen af samma församling eller Tärendö. Nu har Kongl. Maj:t, för att äfven kunna få prest der, begärt, att å anslaget till kleresistaten måtte uppföras ett belopp af 1,500 kronor för en kapellpredikantstjänst i Tärendö. Utskottet har så till vida bifallit denna anhållan, att Utskottet blott för år 1882 föreslagit anvisandet af detta belopp, hvarjemte Utskottet sammanbundit denna fråga med frågan om, huruvida penningarne derefter ej skulle kunna tagas från den så kallade lönerergeringsfonden. Jag beklagar detta Utskottets förslag å kapellboarnes vägnar. De hafva hittills i religiöst afseende varit i en sådan undantagsställning, som ingen befolkning i hela Svea land. De hafva icke någon väg till den kyrka, dit de för närvarande höra, och deras utfartsväg har hittills varit Kalix elf, som för dem icke in i den finska bygden, utan ner till den svenska. När de nu fått kyrka och prestbord, borde de äfven kunna få fast anställd prest. Men detta går ej för sig på det sätt Utskottet här föreslagit, utan tjensten skulle, för händelse af bifall dertill, komma att uppehållas genom för tillfället förordnad prestman. Jag vill ej, mine Herrar, här uppdraga en skildring af det religiösa och sedliga tillståndet i denna kapellförsamling; det är ytterst sorgligt och jag drager helst deröfver en slöja. På samma vis förhåller det sig med skolväsendet. I sjelfva Tärendö, med icke mindre än 600 människor på $\frac{1}{2}$ qvadratmil, har först helt nyligen blifvit inrättad en småskola, men någon ordentlig folkskola har ännu icke der kommit till stånd, utan meningen vore, att den prest, som der skulle blifva anställd, tillika skulle varda folkskolelärare.

Jag hoppas och önskar, att Kammaren måtte behjerta dessa förhållanden, så att en ordinarie prest blifver i kapellet anställd, utan att frågan derom, som är af yttersta vigt, sammanbindes med frågan

Angående
aflöning för
kapellpredi-
kant i
Tärendö.
(Forts.)

om användande af löneregleringsfonden. Jag får derföre för min del på det varmaste anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Ahlin: Den författning rörande reglering af presterskapets aflöning, som grundar sig på Rikets Ständers fattade beslut, innehåller, bland annat, att vid regleringen af lönerna i de särskilda pastoraten få indragas till en fond vissa medel, som för presternas aflöning i ett eller annat pastorat icke vore erforderliga, och att af denna fond sedan får tagas bidrag till presterskapets aflöning i församlingar, der tillräckliga tillgångar icke finnes för ändamålet tillgängliga. Häraf är alldeles tydligt, att denna fond måste i första rummet användas till sådana bidrag, som redan äro genom Kongl. Maj:ts löneregleringsresolutioner bestämda, och skulle då fonden befinnas icke räcka till för några bidrag derutöfver, så är det en sak, som icke kan hjälpas. Jag hade icke desto mindre gjort mig den förhoppningen, att det skulle finnas tillgångar i denna fond något derutöfver. Det har nemligen, såsom bekant, till denna fond influtit, som jag förmodar, ganska betydliga inkomster, hvilka af Rikets Ständer och Kongl. Maj:t icke varit beräknade. Enligt Ständernas beslut och Kongl. Maj:ts derpå grundade kungörelse, äro nemligen alla pastorsboställen undantagna från skyldigheten att lemna bidrag till löneregleringsfonden, detta i enlighet med det förhållande, att dessa boställen, såsom till allra största delen ursprungligen anskaffade af församlingarue sjelfva, äro, enligt kameralisternas antagande, icke af kronohemmansnatur. Förmodligen har man i följd häraf ansett, att dessa boställen icke kunna i sin helhet eller till någon del fräntagas vare sig presterskapet eller församlingarne. Icke desto mindre indragas nu till fonden af skäl, som nog äro rigtiga, på flera ställen viss andel af afkastningen utaf dessa boställens skogar och jag föreställer mig, att, genom användande af dessa medel, man skulle kunna få tillgång äfven till något bidrag utöfver hvad redan blifvit genom fastställda resolutioner bestämdt. När dertill kommer, att Stats-Utskottets föreliggande förslag är mycket försigtigt affattadt, så att det icke på något sätt binder för framtiden, enär det heter »att Riksdagen — under anhållan det Kongl. Maj:t täcktes efter behörig utredning taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke för nu ifrågavarande och liknande ändamål erforderliga medel för framtiden må kunna utgå från presterskapets löneregleringsfond» etc., så har jag för min del icke några betänkligheter att förorda bifall till detta Stats-Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Hvarken i Utskottet eller här i Kammaren har jag hört någon vilja bestrida, att ju icke dessa menniskor uppe i Lappmarken behöfva en prest, utan alla hafva tvärtom ansett detta behöfligt. Utskottet har också funnit medel att för närvarande afhjelpa saken på det sätt Utskottet föreslagit. Ty Utskottet har föreslagit beviljande för nästa år af 1,500 kronor, men har derjemte, då presterskapets löneregleringsfond uppgår till ett betydligt belopp — om jag icke missminner mig, uppgick den vid 1878 års slut till 580,000 kronor och hade de två nästföregående åren ökats för hvarje år med

35,000 kronor, hvarför den således, om den ökats de två sista åren i samma proportion, nu skulle uppgå till 650,000 kronor — ansett lämpligt att af denna fond finge tagas aflöning till presten i denna kapellförsamling. Det är på den grunden jag för min del yrkar bifall till Utskottets förslag.

*Angående
aflöning för
kapellpredi-
kant i
Tärendö.
(Forts.)*

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen framställt propositioner i öfverensstämmelse med de meningar, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 4—7:

Biföllos.

Punkten 8:

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att dels till fortsatt utvidgning af Göteborgs realläroverk bevilja en förhöjning af anslaget till de allmänna läroverken med 8,050 kronor och dels medgifva, att ytterligare en adjunktslön finge, då Kongl. Maj:t pröfvade sådant lämpligt, öfverflyttas från det å båda linierna fullständiga läroverkets i Göteborg stat till staten för realläroverket.

*Angående
fortsatt ut-
vidgning af
Göteborgs
realläroverk.*

Med anledning af detta Kongl. Maj:ts förslag hade Utskottet hemställt,

att Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning måtte vinna Riksdagens bifall och alltså anslaget till de allmänna läroverken höjas med 8,050 kronor.

Herr Hedlund yttrade: Innan detta anslag kommer till afgörande, skall jag värdsammast anhålla om en förklaring i afseende på det blifvande läroverkets ställning. Jag skall då först tillåta mig redogöra för huru frågan utvecklats sig till det skede, hvori den nu befinner sig.

Såsom temligen känt är, har antalet lärjungar vid Göteborgs elementarläroverk vuxit i en ganska bekymmersam grad, så att den stora skolbyggnaden haft svårt att inrymma alla lärjungarne fördelade på flere eller färre parallel-klasser, hufvudsakligen inom de nedre afdelningarna. På grund häraf uppstod en utsöndring af läroverket i afseende på de tre lägsta klasserna, der öfverbefolkningen var störst, och af denna utsöndring uppstod ett nytt treklassigt läroverk med egen rektor. Anledningen till åtgärden var således, såsom hvar och en lätt kan inse, ingen annan än den, att bereda ökad utrymme åt de öfverfyllda tre klasserna i det allmänna läroverket, men af en eller annan anledning, som jag icke känner, blef för de från dessa klasser utflyttade bildadt ett särskildt läroverk. Sedermera har det af ungefär enahanda anledning visat sig behöfligt att ytterligare afsöndra två klasser från det allmänna läroverket och lägga dem till de tre förut afsöndrade, hvarigenom det nya läroverket skulle blifva femklassigt.

Angående
fortsatt ut-
vidgning af
Göteborgs
realläroverk.
(Forts.)

En beredning tillsattes för detta ändamål af Göteborgs stadsfullmäktige och jag hade äran vara ledamot i denna beredning. Man gick der ut från den synpunkten, att det nya läroverket skulle kallas realläroverk, men ingen anade då, att konsekvenserna häraf skulle blifva de, som sedermera varit på god väg att inträda, om de icke redan inträdt. Meningen var nemligen att fullfölja detta läroverk till ett fullständigt realläroverk eller ett fullständigt elementarläroverk på reala linien, och framställning härom gjordes till 1879 års Riksdag. I Göteborg har man redan kommit derhän, att man upplåtit en ny tomt och uppgjort ritning till en fullständig byggnad för det nya läroverket. Men derförinnan fick man kännedom om, att Göteborgs domkapitel hade gått in till Kongl. Maj:t med begäran att samtidigt med det nya läroverkets bildande få förvandla det gamla till ett, såsom det hette, "fullständigt latinläroverk", hvarmed icke menades ett läroverk, som hade sin latinlinje fullständig till och med högsta klassen, utan ett läroverk, som går tillbaka med latinläsningen till de första klasserna. Derigenom ingick frågan i ett nytt och för många öfverraskande skede.

Skolmännen i vårt land hafva börjat mer eller mindre öppet uttala sina önskningsar att få upprätta ett större eller mindre antal fullständiga latinläroverk, hvarmed de mena sådana läroverk, hvari latinläsningen inträder redan i skolans första skede, då de godhetsfullt skulle lemna realläroverken åt dem, som icke hålla på den latinska språkkunskapen. Man kan lätt finna, att de, som från början hade varit med om inrättande af det nya läroverket, icke hade tänkt sig en sådan utgång af saken. Det föll dem aldrig in annat än att det nya läroverket skulle betraktas såsom en från det allmänna läroverket utbruten reallinie, det vill säga att de lägre klasserna skulle såsom förut vara gemensamma, om också förlagda på olika ställen, så att lärjungarne kunde öfvergå från det ena läroverket till det andra, så långt som klasserna voro gemensamma. Det föll dem aldrig in, att man från början skulle hafva bestämt, i hvilketdera läroverket den eller den gossen skulle sättas. Men det var ganska hyggligt, om ock något oförsigtigt af Göteborgs konsistorium att "demaskera sina batterier" så tidigt, att man fick tillfälle att se hvad detta konsistorium bar i skölden, innan Göteborgs stadsfullmäktige ännu sagt sitt sista ord. Innan man kunde besluta, att en ny läroverksbyggnad skulle uppföras, måste man nemligen ordna frågan om stipendiernas fördelning mellan de båda läroverken. Som man vet, är Göteborgs elementarläroverk doteradt med rikliga stipendier, till följd af den stora Hvitfeldtska donationen. Då nu fråga uppstod, huru dessa stipendier skulle fördelas, svarades af läroverkets rektor: naturligtvis skall det nya läroverket hafva *sin* andel, d. v. s. samma andel, som tillkom den gamla apologistkolan, af hvilken detta läroverk endast är en fortsättning.

Detta öppnade ögonen på de andra ännu mera, och det yrkandet gjorde sig nu gällande, att fördelningen af stipendierna skulle ske framdeles såsom hittills, d. v. s. till lärjungarne på den klassiska linien på samma sätt som till lärjungarne på den reala. Framställning härom afläts till Kongl. Maj:t, och i denna framställning fick man äfven till-

fälle att öppet uttala, att det här var fråga om ett utbrytande af den reala linien och icke fråga om ett nytt realläroverk. För den tanken, att man nu skulle i Göteborg, såsom då äfven delvis skett i Stockholm, få ett särskildt läroverk ordnad efter det system, jag nyss nämnde, för den tanken ryggade man tillbaka. Nu berodde emellertid frågans utgång på det beslut Kongl. Maj:t behagade fatta rörande denna domkapitlets framställning, och jag får öppet erkänna, att så mycket jag älskar att få ett nytt läroverk i Göteborg och inser behofvet deraf med hänsyn till stadens växande folkmängd och öfverbefolkningen i det gamla läroverket, skulle jag dock för min del vilja afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del och äfven i den kommun, jag tillhör, motverka detta byggnadsföretag, angående hvilket vi icke sagt vårt sista ord, om vi icke voro trygga för, att denna reaktionära åtgärd, som jag vill kalla den, ej skulle komma till stånd. Jag vågar därför vördsam samt hos Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet anhålla att få veta, huruvida Kongl. Maj:t fattat något beslut i frågan, eller om man har anledning befara, att domkapitlets berörda åtgärd skall hos Kongl. Maj:t vinna något afseende. Jag vågar afvakta svaret på denna fråga, innan jag fortgår i min framställning, enär mitt yrkande kommer att väsentligen bero på det svar jag erhåller.

*Angående
fortsatt ut-
vidgning af
Göteborgs
realläroverk.
(Forts.)*

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Hammar-skjöld: Jag beklagar, att jag icke kan lemna något tillfredsställande svar på de framställda frågorna. I så måtto kan visserligen mitt svar blifva klart, att Kongl. Maj:t icke fattat beslut i de ämnen frågorna beröra. Jag har mig väl bekant, att en ansökning inkommit från Göteborgs stadsfullmäktige angående frågan om fördelning af de till Göteborgs läroverk anslagna stipendier, och denna ansökning är i vederbörlig ordning remitterad till de myndigheter, som med saken hafva befattning, för att inhenta deras utlåtande, men ärendet har ännu icke återkommit. Det är uppenbart, att jag under sådana förhållanden icke får i frågan afgifva något omdöme.

Den andra frågan, som framställdes till mig, eller hvad beslut Kongl. Maj:t kan komma att i ett visst ämne fatta, till följd af en skrifvelse från Göteborgs domkapitel, är så mycket omöjligare för mig att besvara, som jag icke ännu i denna stund känner till att en sådan skrifvelse inkommit. Om den inkommit, har den icke blifvit för mig framlagd, och då jag icke känner till den, kan jag icke heller yttra något om densamma.

Herr Hedlund: Det har naturligtvis icke kunnat falla mig in att begära att få på förhand veta Herr Ecklesiastikministerns mening i ett ärende, som icke blifvit för honom föredraget och som han icke känner till. Men min fråga innehöll också någonting annat, ty hennes innebörd är icke blott af lokal beskaffenhet för Göteborg, utan berör en allmän principfråga, som rör hela vårt land. Saken beror derpå, att man må få veta, om regeringens ståndpunkt till den af mig nyss nämnda framställning eller andra dylika i samma ämne, som säkerligen skola inkomma, är sådan, att regeringen vill följa med på den

Angående
fortsatt ut-
vidgning af
Göteborgs
realläroverk.
(Forts.)

reaktionära stråt, som afser att införa latinet i skolans första klasser, gent emot det öppna uttalande, som skett icke blott i denna Kam- mare, der det varit mycket tydligt på sista tiden, utan hos en god del af svenska folket i öfrigt, som har intresse för sina barns undervis- ning. Det var *detta*, som naturligtvis låg i min fråga, och jag hade föreställt mig, att chefen för vårt viktiga undervisningsväsende skulle vara temligen på det klara med, hvilken ståndpunkt han i detta hän- seende kommer att intaga. Jag vågar naturligtvis icke begära något vidare svar i denna sak, och kan då icke heller göra något yrkande i denna del. Men då man bör kunna hoppas, att Kongl. Maj:ts svar skall komma, innan ärendet i Göteborg hunnit att vidare utvecklas, kan det vara möjligt, att man kan söka att förekomma en åtgärd, som jag anser skadlig för den offentliga undervisningen icke blott i Göteborg, utan i hela vårt land.

Öfverläggningen förklarades slutad; hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 9:

Blef jemväl bifallen.

I *Punkten 10* hade Utskottet hemställt,

Om extra
arfvoden åt
tecknings-
lärare.

att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, till bestridande af kostna- derna för extra arfvoden åt teckningslärare vid de allmänna lärover- ken, anslaget till dessa läroverk måtte ökas med 15,000 kronor.

Sedan föredragningen skett af denna hemställan, anförde

Herr Sjöberg: Jag har icke begärt ordet för att motsätta mig det nu ifrågavarande, för teckningsundervisningens befrämjande afsedda anslagsbeloppets förhöjning, men efter hvad för mig blifvit uppgifvet — en uppgift som också nyligen förekommit i en daglig tidning här i staden — skulle den genom Riksdagens år 1878 fattade beslut bestämda och i det Kongl. cirkuläret af den 18 Maj samma år vidare omförmälda förhöjning i teckningslärarnes arfvoden icke sedermera kommit dessa lärare till godo. Det bestämmes i det omnämnda Kongl. cirkuläret att, utom de ordinarie timmar, hvarunder hvar och en sådan lärare skulle lemna undervisning, han derutöfver egde erhålla särskildt arfvode för visst antal extra timmar, hvilken ersättning skulle beräknas olika för de olika kategorierna af 5- och 3-klassiga läroverk o. s. v. Arfvodesbeloppet bestämdes sålunda, att för hvarje extra timmes tjänstgöring i veckan skulle för helt läsår utgå 100 kronor vid de högre elementarläroverken och 75 kronor vid öfriga läroverk. Det Kongl. cirkuläret finnes icke intaget i svensk författningssamling, men jag har för ett ögonblick sedan fått emottaga detsamma. På samma gång jag nämner detta vill jag hafva sagt, att det är mycket att beklaga, att brister och ofullständigheter fortfarande skola vidlåda denna författningssamling,

hvarpå vi här ytterligare kunna se ett bevis i den omständigheten, att detta Kongl. cirkulär, som innefattar vissa allmänna föreskrifter, deri icke är infördt.

Men hvad sjelfva sakförhållandet angår, får jag anhålla, att Herr Statsrådet och Chefven för Ecklesiastikdepartementet ville derom benäget meddela någon upplysning. Det är väl gifvet, att en anmärkning af den beskaffenhet, som den jag nu tillätit mig att framställa, icke kommer honom vid, men om den uppgift, som blifvit mig gifven, icke skulle vara med sanna förhållandet öfverensstämmande, vore det tillfredsställande för dem, som kunna vara sinnade att fästa vigt vid densamma, att undfå en bestämd upplysning, huru saken förhåller sig, och derföre har jag tagit mig friheten att framställa denna lilla förfrågan.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag är den föregående ärade talaren tacksam för det tillfälle, han beredt mig att få yttra mig om ett ämne, hvilket, såsom jag tror, på flera håll väckt någon uppmärksamhet. Den ärade talaren har fullt riktigt redogjort för såväl Riksdagens beslut som det af Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse dermed utfärdade cirkulär. Detta cirkulär bestämmer, att teckningslärarne vid de allmänna läroverken skulle utöfver det antal timmar, hvarunder det åläge dem att meddela undervisning för den bestämda lönen, ytterligare hafva skyldighet att undervisa *extra* timmar efter åläggande af vederbörande läroverksstyrelse. Eforus skulle sålunda ega rättighet att ålägga teckningslärarne vissa extra timmar inom ett visst begränsadt mått. Behöfdes ytterligare extra timmar, skulle eforus göra anhållan hos Kongl. Maj:t att Kongl. Maj:t måtte dertill lemna medgifvande. För denna extra undervisning skulle teckningsläraren ega åtnjuta ersättning efter visst belopp för timme i veckan för hela läsåret. Det visade sig emellertid genast, att det anslag, som Riksdagen på Kongl. Maj:ts framställning beviljat för detta ändamål, var alldeles otillräckligt, detta derföre att teckningsundervisningen utvecklade sig till den grad, att de extra timmarne upptaga långt mera tid än man någonsing tänkt sig. För de timmar, som vederbörande eforer enligt författningen varit berättigade att ålägga teckningslärarne, hafva dessa otvifvelaktigt fått full ersättning i enlighet med cirkulärets bestämmelser. Denna ersättning utgår utan att regeringen har att taga någon omedelbar befattning dermed. I de fall deremot, der vederbörande eforus ingått till Kongl. Maj:t med begäran om tillstånd att ålägga teckningslärarne ytterligare extra undervisningstimmar, har Kongl. Maj:t förfarit på två olika sätt. Understundom har Kongl. Maj:t efter anstald undersökning funnit behofvet af extra timmar icke vara så trängande, att, då anslaget varit otillräckligt, något bemyndigande kunnat lemnas att af statsmedel utbetala ersättning för ytterligare extra timmar. Kongl. Maj:t har då *afslagit* den gjorda framställningen.

Jag har visserligen sett uppgifvas uti en tidning, att Kongl. Maj:t skulle hafva ålagt teckningslärare dylik extra undervisning utan att derför tillerkänna dem någon ersättning alls. Denna

*Om extra
arfvoden åt
tecknings-
lärare.
(Forts.)*

Om extra
arfvoden åt
tecknings-
lärare.
(Forts.)

uppgift är utan tvifvel alldeles origtig. Möjligen kan den hafva härledt sig deraf, att, sedan Kongl. Maj:t afslagit gjord begäran om beviljande af ersättning för extra timmar, så har teckningsläraren själf förklarad sig villig att af nit för saken undervisa utan någon särskild ersättning. Teckningsläraren har i sådant fall *faktiskt* icke bekommit någon ersättning, men detta har då berott derpå, att han åtagit sig denna undervisning, ehuru Kongl. Maj:t förklarad, att någon ersättning därför icke kunde lemnas. Jag misstänker, att den omnämnda felaktiga uppgiften haft sin grund i ett sådant förhållande, helst jag har mig bekant, att vid ett läroverk, med afseende hvarå Kongl. Maj:t vägrat att medgifva utbetalande af arfvode till en extra lärare, en kompetent person, enligt hvad sedermera kommit till Kongl. Maj:ts kännedom, förklarad sig villig att undervisa utan särskild ersättning. Något dylikt kan hafva inträffat ofta i afseende å undervisning i teckning.

Det andra sättet, hvarpå Kongl. Maj:t tillvägagått i frågor af denna beskaffenhet, har varit, att Kongl. Maj:t medgifvit, att för extra undervisning i teckning skulle få utgå det eller det bestämda beloppet. Detta belopp har Kongl. Maj:t då i allmänhet tilltagit något lägre än hvad det Kongl. cirkuläret bestämmer såsom det normala. Och hvarföre detta? Jo, derföre att Kongl. Maj:t icke haft tillräckligt med penningar att låta utbetala fulla beloppet. Det första fall af denna art, som kommit till min kännedom, är från år 1879. I detta fall hade dock vederbörande teckningslärare erbjudit sig att undervisa för viss nedsatt ersättning, och hvad sålunda blifvit föreslaget medgaf Kongl. Maj:t skola få utbetalas. Men Kongl. Maj:t har, såvidt jag känner, undvikit att *ålägga* någon teckningslärare att undervisa för nedsatt ersättning, utan har Kongl. Maj:t till svar å framställd begäran om sådant *åläggande* endast lemnat *medgifvande*, att det eller det beloppet *får* utgå såsom ersättning för viss extra undervisning. Kongl. Maj:t torde icke kunna tadlas, för det han icke utbetalat penningar, hvartill tillgångar icke funnits.

Herr Gilljam: Då denna sak väckt ett visst uppseende, vill äfven jag yttra några ord i nu föreliggande fråga. Vi hafva nyss af Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet fått en fullständig framställning af förhållandena i detta hänseende, och det är derfor blott och bart ett enda litet tillägg, jag dertill vill göra. Jag kan nemligen icke för min del undertrycka den uppfattning af saken, att härvidlag begåtts mot teckningslärarne, om icke en orättvisa, så åtminstone en stor obillighet. Den, som genomläser det ifrågavarande Kongl. cirkuläret, kan nemligen omöjligt undgå att komma till den åsigt, att hvarje extra timme, som ålages eller medgifves teckningslärarne, också skall betalas på sätt det Kongl. cirkuläret utvisar. Denna ersättning har också utbetalats efter cirkulärets bestämmelser för alla de timmar, som af eforus ålagts teckningslärarne, men då det blifvit fråga om sådana timmar, hvartill Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd måste lemnas, då har ersättningen nedsatts under hvad cirkuläret bestämmer. Här har sagts, att Kongl. Maj:t i detta fall endast medgifvit teckningslärarne att få åtaga sig sådana timmar mot en er-

sättning af 50 kronor för hvarje timme under helt läsår i stället för, såsom cirkuläret säger, 75 eller 100 kronor. Häremot ber jag dock få anmärka, att i det Kongl. cirkuläret står tydligt och klart, att en teckningslärare är skyldig att åtaga sig alla de timmar, som fordras för teckningsundervisningens upprätthållande på ändamålsenligt sätt. Om Kongl. Maj:t sålunda i sin skrifvelse till eforus sagt, att Kongl. Maj:t medgäfvit, att teckningsläraren finge åtaga sig ett visst antal timmar mot en ersättning af 50 kronor för timme per läsår, så har man icke kunnat undgå att deraf draga den slutsatsen, att det vore en pligt för teckningslärarna att åtaga sig dessa timmar, när så behöfdes; och dessa Kongl. skrivelser hafva icke heller, såvidt jag vet, af teckningslärarna uppfattats på annat sätt. Det är annars tänkbart att en teckningslärare kunnat säga: jag åtager mig icke denna extra undervisning för en sådan ersättning. Och om än, såsom nu varit fallet, en teckningslärare på något ställe förklarar sig villig att åtaga sig denna extra tjänstgöring för 50 kronor för timme under helt läsåret, så synes mig icke deraf kunna dragas den konklusion, att andra teckningslärare, hvilka icke förklarar sig nöjda med en dylik ersättning, ändå måste åtnöjas med denna aflöning. Äfven om det af Riksdagen begärda anslaget icke lemnat tillgång till fastställd ersättning för teckningslärarnes extra tjänstgöring, tror jag dock, att det för Kongl. Maj:t alltid kunnat finnas någon utväg för att låta teckningslärarna komma till sin skäligen rätt och erhålla medel till betäckande af en derigenom möjlig uppkommen brist.

*Om extra
arfvoden åt
tecknings-
lärare.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Det har ingalunda varit min mening att påstå, det medgifvandet af *en* teckningslärare att arbeta för lägre betalning än det Kongl. cirkuläret föreskrifver, skulle innefatta ett medgifvande af alla *andra* teckningslärare att göra detsamma.

Vidare vill jag nämna, att, då Kongl. Maj:t icke förklarar annat, än att ett belopp lägre än det i det Kongl. cirkuläret bestämda får utbetalas åt en teckningslärare, såsom ersättning för extra tjänstgöring, måste teckningsläraren efter mitt förmenande vara fullt berättigad att säga: mot detta pris åtager jag mig icke denna extra tjänstgöring. Det Kongl. cirkuläret ställer nemligen förpligtelsen att underkasta sig ett åläggande att undervisa utöfver den nuvarande tiden i sammanhang med åtnjutande af viss ersättning för det ökade arbetet.

Öfverläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11:

Utskottet hade tillstyrkt, att Herr *Aug. Wengbergs* inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 162 — deruti var föreslaget, att Riksdagen ville för utvidgande af staden Trelleborgs treklassiga elementarläroverk till femklassigt lemna ett årligt anslag af 5,600 kronor — icke måtte vinna Riksdagens bifall.

*Om utvidg-
ning af all-
männa läro-
verket i
Trelleborg.*

Om utvidgning af allmänna läroverket i Trelleborg.
(Forts.)

Herr Wengberg yttrade: Jag gör ingalunda anspråk på och hoppas icke heller att kunna förmå Andra Kammaren att, i strid mot Stats-Utskottets enhälliga afstyrkande, bifalla min motion. Jag hade således kunnat bespara mig besväret att nu anhålla om ordet, men jag anser frågans vikt fordra att icke lemna Utskottets hemställen alldeles oanmärkt. Jag skall emellertid bedja att till en början få yttra några ord om anledningen, hvarför denna motion af mig blifvit väckt.

År 1877 beviljade Riksdagen, på Kongl. Maj:ts proposition, ett anslag för utvidgande af Oskarshamns treklassiga läroverk till femklassigt, hvilket anslag var alldeles lika stort som det, hvilket af mig nu begärts för utvidgande af Trelleborgs läroverk. Detta Riksdagens beslut gaf stadsfullmäktige i Trelleborg anledning att antaga, att, då behovet af ett fullständigare läroverk i Trelleborg var lika trängande som det förut varit i Oskarshamn, de skulle våga göra en underdånig framställning till Kongl. Maj:t om proposition till Riksdagen för erhållande af ett dylikt anslag. Detta skedde år 1878.

Något officiellt besked på denna sin framställning erhöilo stadsfullmäktige aldrig, men dåvarande chefen för Ecklesiastikdepartementet lemnade under hand den upplysning, att goda skäl visserligen ansetts finnas för stadsfullmäktiges anhållan, men att den ekonomiska ställningen vore sådan, att han icke funnit skäligt föreslå Kongl. Maj:t att af Riksdagen begära det ifrågasatta anslaget; och hänvisade han till bättre tider. Stadsfullmäktige vände sig därför ånyo, år 1879, till Kongl. Maj:t med enahanda begäran. På samma gång affäts en underdånig petition af en mängd invånare i Trelleborg och kringliggande trakter. Bland petitionärerna befunno sig dåvarande riksdagsmännen Per Nilsson i Espö och Åke Andersson i Mellanköping m. fl. Icke heller då tillvann sig framställningen något afseende, af samma skäl som förut. Detta gjorde att för tredje gången en hemställa i ämnet till Kongl. Maj:t inlemnades 1880, som visserligen delat de andras öde, ehuru jag har anledning tro att den nuvarande Ecklesiastikministern icke med oblida ögon betraktat saken. Då det sålunda icke lyckades att på den vägen vinna det önskade målet, har jag icke velat undandraga mig att till Riksdagens bepröfvande direkt hemställa frågan.

Ser jag nu på utlåtandet och jemför det med motionen, så befinnes, att Utskottet uteslutande vändt sig mot ett enda af de deri anförda ställen, och jag anser mig vid sådant förhållande berättigad antaga, att Utskottet godkänt hela massan af öfriga skäl, hvilka äro de viktigaste. Visserligen är det sant, att i motionen "särskildt" framhålles, att bifall till förslaget skulle bidraga till minskning i den rådande överbefolkningen inom Malmö och Lunds läroverk, men det är icke sant, att motionären framställt sitt förslag "hufvudsakligen" i afsigt att derigenom minska lärjungeantatet vid nämnda läroverk, såsom Utskottet angifvit. Hufvudsakliga afsigten var att åt Trelleborg och dess omnejd förvärfva ett allmänt läroverk, som kunde motsvara billiga fordringar.

Utskottet hänvisar vidare till det ställe i statsrådsprotokollet, der det omförmäles, att >frågan om vidtagande af åtgärder för begräns-

ning af lärjungeantalet vid de allmänna läroverken för närvarande är under utredning.“ Men huru än resultatet af denna utredning kan blifva, och om man än lyckas utfinna något sätt att minska tilloppet af lärjungar till elementarläroverken i Lund och Malmö, skall sådant icke i någon mån minska Trelleborgs behof af ett utvidgadt läroverk. Detta behof skall ändå förblifva precis detsamma som för närvarande.

Utskottet har och hänvisat till läroverket i Ystad, der lärjungeantalet 1879 års hösttermin utgjorde 105 och der Utskottet icke anser att någon öfverbefolkning eger rum, förmenande att Trelleborg och dess omgifning der kunde få sitt ifrågavarande behof af utvidgad undervisning tillfredsstäldt; men för min del tror jag, att 105 lärjungar äro ungefär hvad ett femklassigt läroverk, sådant som det i Ystad, kan sköta, och någon lindring i Trelleborgs behof af ett utvidgadt läroverk kan således icke heller hemtas af denna utväg.

Den omständigheten att det föreligger en stor fråga om reorganisation af de allmänna läroverken torde ej heller kunna anföras såsom skäl för motionens ogillande, ty denna reorganisation kan ej komma att inverka på ifrågavarande behof af större lärarekrafter i Trelleborg i annat fall, än om läroverket derstädes skulle helt och hållet indragas, men något sådant kan väl aldrig hända, då ju Trelleborg är beläget i en ganska folkrik trakt, som ej eger mer än detta enda läroverk.

Jag skulle kunna säga åtskilligt mera, men vill nu blott hänvisa till motionen och alla de viktiga skäl, som der äro anförda, ehuru de af Utskottet lemnats alldeles å sido, samt yrkar vördsamt, att Kammaren med afslag å den föredragna punkten af Utskottets förslag, måtte bifalla motionen.

Vidare anfördes ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på Herr Wengbergs yrkande, att, med afslag å nämnda hemställan, det i motionen framlagda förslag måtte antagas; och som den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Punkterna 12—18:

Biföllos.

Uti *punkten 19* hade Utskottet utlåtit sig öfver ledamoten af Andra Kammaren Herr A. Hedins motion, N:o 105, i hvilken föreslagits att Riksdagen behagade besluta, att provincialläkarnes lön skulle höjas till 3,000 kronor med fyra ålderstillägg af 500 kronor efter 5, 10, 15 och 20 års tjenstgöring, samt att *pensionsåldern* för dem skulle sänkas till 55 lefnads- och 25 tjensteår.

Om utvidgning af allmänna läroverket i Trelleborg
(Forts.)

Angående löneförhöjning för provincialläkarne.

Och hade Utskottet hemställt, att Herr Hedins omförmälda förslag icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarna.
(Forts.)

Med anledning af denna hemställan, mot hvilken reservation inom Utskottet anmälts af Herrar Grefve *S. Lagerberg* och *K. O. Ljungqvist*, anförde motionären

Herr Hedin: Herr Talman! Jag har icke anhållit om ordet för att hålla något så kalladt liktal öfver min egen motion, ty jag är mycket viss i mitt sinne, att den fråga, Stats-Utskottet nu velat undanskjuta, inom kort skall antingen i mina eller, ännu bättre, i kraftigare och framför allt lyckligare händer stå upp igen för att gå en tillfredsställande lösning till mötes. Jag skall deremot tillåta mig några allmänna betraktelser i anledning af Stats-Utskottets utlåtan.

Om vi oupphörligt undanskjuta det ena viktiga och på längden oafvisliga anslagsbehovet efter det andra, i hvilken ställning skola då Riksdag och Regering inom kort komma, när dessa samma undanskjutna anslagsbehof i hopade massor framträda med sådan kraft, att de icke längre kunna afvisas, utan måste tillgodoses, för så vidt icke samhällsverksamheten på viktiga områden skall råka i stockning eller förfall. Jag tror, att denna fråga förtjenar tagas i öfvervägande.

Vidare ber jag att få göra en erinran med anledning af Stats-Utskottets här som så ofta med förkärlek använda argument, att utredning och förslag från Kongl. Maj:ts sida icke föreligga, samt att ett anslagsförslag bör afböjas på den grund, att initiativet icke är Kongl. Maj:ts, utan enskild motionärs. Utskottet kan visserligen någon gång vara berättigadt att uteslutande och ensamt på den grund just att Kongl. Maj:t icke tagit initiativet, utan detta utgått från enskild riksdagsman, afböja ett förslag, men förfarandet att oupphörligt i tid och i otid åberopa detta skäl har nu gått derhän, att det förefaller mig nära nog som en pligt att begagna hvarje sig yppande tillfälle att protestera mot ett förfarande från Utskottets sida, som, om det får fortgå, till slut skall rotfästa en vana, den der lägger handbojor på Riksdagens grundlagsenliga handlingsfrihet. Jag hemställer till benäget öfvervägande, huruvida Riksdagen någonsin haft anledning ångra, att den icke på Kongl. Maj:ts, utan enskild motionärs initiativ har företagit en reglering af universitetsläraryrkes pensionsförhållanden, en reglering, som var fullkomlig omstöpning af dem, och gjort det, såsom det heter i Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t, på grund deraf att Riksdagen funnit att den lilla partiella jemkning, Kongl. Maj:t föreslagit, "ingalunda afhjelpade" ett för universitetens verksamhet menligt missförhållande.

Jag vill äfven hemställa till benäget öfvervägande, huru det i många fall skulle se ut här i laudet, om inga andra, än af Kongl. Maj:t begärda, anslag hade blifvit af Riksdagen för allehanda samhällsnyttiga ändamål beviljade, och jag tillåter mig jemväl fråga, huruvida det är lättare och enklare för Riksdagen att på enskild motionärs framställning utreda frågor om stora jernvägssträckningar, eller huruvida det är mindre betänkligt för Riksdagen att på enskilde motionärs framställningar till jernvägsanläggningar bevilja tiotal millioner kronor än att på grund af enskild motionärs initiativ företaga en lönereglering för 137 personer.

Stats-Utskottet har också anfört, att 1878 års Riksdag i ej oväsentlig mån förbättrat provincialläkarnes villkor. Förbättringen bestod, Herr Talman, deri, att för det första pensionsåldern nedsattes från 65 och 40 till 60 och 30 lefnads- och tjänsteår, en ganska ringa tröst för provincialläkarna, då man af 40 års erfarenhet vet, att de 126 provincialläkare, hvilka under den tidrymden afidit, i medeltal vid dödstillfället haft en ålder af 57 $\frac{7}{10}$ år — en ringa tröst, säger jag, att få pensionsrätt 2 à 3 år efter döden. För det andra bestod den s. k. ej oväsentliga förbättringen deri, att för 27 provincialläkare lönen höjdes med 100 kronor och för samtliga de andra med 200 kronor. För det tredje beviljades ett ålderstillägg af 500 kronor efter 10 års tjänstgöring. Huru pass väsentlig denna förbättring på den tiden ansågs vara, derom vittnar indirekt Stats-Utskottets utlåtande i ämnet vid 1878 års riksdag, derom vittna både direkt och indirekt då afgifna yttranden till Kamrarnes protokoll.

Man saknade på den tiden icke anledning att motsätta sig den då föreslagna s. k. löneregleringen, det vill säga den nyss nämnda lilla provisoriska löneförbättringen, ty man kunde befara, att den sedermera skulle komma att fungera såsom ett vapen, ett hinder emot en mera tillfredsställande och derigenom i någon mån definitiv löneroglering. För min del lät jag öfvertala mig att rösta för denna s. k. reglering. Jag ångrar det nu; Utskottets utlåtande visar mig att mina farhågor ingalunde voro ogrundade.

Jag har nu i min motion anvisat två utvägar att välja emellan, för att nå det mål, som jag åsyftar. Den ena är förhöjning af provincialläkarnes löner och den andra upphäfvande af den famösa 6 § i provincialläkareinstruktionen, hvilken ålägger provincialläkaren att, vid ansvar såsom för tienstefel, utöfva s. k. "enskild" praktik inom sitt distrikt eller, med andra ord, att vara dess tvungne fattigläkare. Med den kännedom, jag har om stämningen inom provincialläkarecorpsen, synes det mig vara alldeles otvifvelaktigt, att, om man icke snart vidtager en tillfredsställande reglering af provincialläkarnes löner, en kraftig agitation kommer att öppnas för afskaffande af 6 § i deras instruktion, för att befria dem från det tvång, som nu är lagdt på deras fria verksamhet, på deras enskilda förvärf, hvilket man ju hänvisar dem att egentligen lefva af. Man torde svara mig, att detta är beroende af statsmakten, och att den kan besluta att denna 6 § helt enkelt skall fortfarande vidmakthållas. Men om — hvilket väl icke länge kan uteblifva — man får klart för sig, hvilka illusioner, väckta och närda af de många förslagen och uttalandena angående ordnandet af läkarevården på landsbygden, hafva lockat en stor mängd unge män in på den medicinska banan, och om derföre antalet läkare relativt minskas, då skall staten varda nödsakad, för att kunna få provincialläkareplatserna besatta och för att kunna säga sig hafva nödtorftigt sörjt för tillfälle till sjukvård, att upphäfva 6 §, frigifva provincialläkarens verksamhet och sätta honom i tillfälle att använda sina krafter till den enskilda förtjenst, som man nu hänvisar honom att lefva af, men som man hindrar honom att

*Angående
löneförhöjning
för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.*
(Forts.)

förskaffa sig. Om så sker, får man då männe antaga, att landtkommunerna skola vara beredda att träda emellan för att skaffa läkarevård åt den obemedlade eller fattiga landtbefolkningen? Utan att träda den respekt för nära, som man tilläfvventyrs är skyldig den s. k. kommunala sjelfstyrelsen på landsbygden, torde jag kunna fördrista mig att besvara denna fråga med nej. Och om så är, skall man då måhända kunna slå sig i ro, försvarande sig med den beqväma satsen, att staten icke har skyldighet att bekosta den enskilda sjukvården? Denna sats torde stå i god samklang med den gamla nationalekonomien, hvars läror haft ett så långvarigt återljud i vårt land. Men tiden synes nu vara inne att något justera de gamla föreställningarne i denna del. Statens uppgifter äro i våra dagar delvis andra, men ingalunda ringare än förr och aldrig har, såvidt jag vet, i någon tid samhällets skyldighet, i dess eget och de bättre lottades intresse, att värna de fattige och svage trådt klarare och kraftigare fram än i våra dagar.

Kanske skall, såsom jag redan antydt i min motion, detta yttrande finnas smaka af socialism. Nåväl, Herr Talman, låtom oss då allesammans blifva en smula socialister för att undgå någonting, som är värre!

Man skall säkerligen medgifva, att jag här icke talar för ett stockholms-intresse eller för ett de öfriga stadskommunernas intresse, utan för den stora obemedlade eller fattiga delen af landtbefolkningen. Visserligen icke utan betydligt känbara uppoffringar, men med uppoffringar, som genom förhållandenas egen makt rent af tvungits på oss, hafva städerna ordnat eller komma de att ordna på ett tillfredsställande sätt den kommunala sjukvården för sina fattiga. Jag tillåter mig i förbigående nämna, att Stockholms helsovårdsnämnds utgiftsstat för år 1881 slutar på en summa af 499,000 kronor och deröfver. I denna summa ingår ett belopp af närmare 30,000 kronor såsom aflöning åt de numera s. k. distriktläkarne, fordom kallade fattigläkare. På samma sätt, som med sjukvården förhåller det sig i städerna med helsovården. Äfven den ordnas i städerna med dryga uppoffringar. Men huru kommer helsovården eulligt det program, som innehålles i nya helsovårdsstadgan, att ställa sig i våra vidsträckta landsbygder, om den icke får kraftiga målsmän i provincialläkarne, derigenom att de försättas i en dräglig ekonomisk ställning.

Jag har, Herr Talman, i min motion påpekat, hurusom läkarnes studiekurs i allmänhet är både längre och dyrare än andra embetsmäns. Jag har påpekat, att deras lefnads-, deras förvärfstid är jembforelsevis kort. Jag har påpekat, att deras aflöning är sämre än några andra tjenstemäns, som efter kortare och billigare förstudier inträda i statens tienst. Jag har påpekat, att provincialläkareinstruktionen försätter provincialläkarne i en undantagsställning, med hvilken näppeligen någon annan i landet kan jemföras. Jag har vidare visat, att den inkomst af enskild praktik, till hvilken man så ofta hänvisar provincialläkarne, när man erkänner att aflöningen är för låg, utgör uti 101 provincialläkaredistrikt i medeltal 2,700 kronor. Till denna medelsiffra kommer jag dock blott genom att inberäkna ett antal distrikt, der den enskilda praktiken är

särdeles lönande. Men ser jag något närmare på saken, går jag ifrån denna medelsiffra till de verkliga siffrorna, så befinnes det, att i hälften af dessa distrikt uppgå provincialläkarnes inkomster utom lönen till blott 1,600 kronor i medeltal. Jag ber att till hvad jag anfört få lägga ytterligare en erinran derom, att provincialläkarne icke hafva annat än i något mycket sällsynt undantagsfall — jag kan nu icke nämna något enda — utsigt till vidare befordran. Transport från ett distrikt till ett annat fördelaktigare kommer sällan i fråga. Provincialläkarnes ställning försämras dessutom genom distriktens fortgående delning. Han är försatt i den belägenhet att, trots det att han har en ansträngande tjenstgöring, han ej får någon ledighet annat än mot dryg ersättning. För att skaffa sig officiel ledighet måste han sjelf afföna sin vikarie, hvilket slår ut på det sätt, att han måste uppoffra 4 månaders lön för 2 månaders ledighet. Om han är sjuk, behåller han lönen oafkortad endast i två månader.

Jag hemställer till Kammaren, om icke dessa omständigheter äro så pass behjertansvärda, att Kammaren kan taga något steg, trots att Kongl. Maj:t icke ansett sig nu kunna framlägga något förslag. Vi hafva för ej längesedan reglerat på ett, såsom jag tror, temligen tillfredsställande sätt lönerna för vårt militärbefäl. Jag har i motionen i viss mån jemfört provincialläkarnes ställning med dess. Jag kan säga i allmänhet, för att komplettera denna jemförelse, att vi i provincialläkarne också hafva en liten armécorps, som står stundligen och dagligen på post i den ändlösa striden mot lidandet, nöden och döden.

Jag har anledning förmoda, Herr Talman, att i Första Kammaren kommer att framläggas förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, och jag skall, i stället för att yrka bifall till min motion, tillåta mig vördsamt anhålla, att Kammaren beslutar för sin del, att Riksdagen, som erkänner behovet af en förbättring i provincialläkarnes lönevilkor, genom underdånig skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t, efter frågans ytterligare utredning, behagade om möjligt redan för näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till sådan förbättring

Herr A. Andersson i Intagan: Det är mycket riktigt, hvad Utskottet i motiveringen till förevarande punkt anfört, nemligen att, oaktadt den senast vidtagna förbättring i provincialläkarnes lönevilkor, deras inkomster åtminstone på vissa orter äro väl knappa och att en reglering af deras aflöning kunde vara önskvärd. Man måste också medgifva, att de i jemförelse med andra tjenstemän befinna sig i en ofördelaktigare ställning. Då man derjemte besinnar, att läkarnes studietid och studiekurs är längre och dyrare än andra tjenstemäns och att det således åtgår längre tid, innan de kunna komma i tillfälle att bereda sig förtjenster, så måste de ega berättigade anspråk på att erhålla tillräckliga löneförmåner. Jag önskar också af egen öfvertygelse, att provincialläkarne måtte få en väl behöflig löneförbättring, men jag har en särskild anledning att nu uttala denna önskan, när jag nyligen från min hemtrakt bekommit en skrifvelse, undertecknad af omkring 40 personer, bestående af ordföranden i kommunalnämnden och kommunalstämman samt andra framstående män. Uti denna

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)

skrifvelse yttra de sin belåtenhet med Herr Hedins motion och önska den all möjlig framgång. Som sagdt, det är min enskilda öfvertygelse, att provincialläkarnes lönevilkor böra förbättras, och då jag på samma gång som jag förklarar detta, får uttrycka det stora flertalet af en kommuns önskan i samma rigtning, så gör jag det så mycket hellre.

Då motionären numera förändrat sitt yrkande derhän, att en skrifvelse i angifvet syfte måtte till Kongl. Maj:t aflätas, så ber jag att få förena mig med honom.

Herr Dickson: När jag begärde ordet i denna fråga, hade den förste talaren icke slutat sitt anförande, så att jag icke kunde känna det resultat, hvartill han skulle komma. Slutet af mitt anförande kommer derföre nu att innefatta ett instämmande med honom i hans yrkande. Då jag likväl, såsom jag tror, är den ende läkaren i Andra Kammaren, anser jag mig äfven berättigad att yttra några ord i denna fråga.

Jag erkänner väl med motionären det behjertansvärda i provincialläkarnes ställning, som han i motionen framhållit, men jag kan icke i allt instämma med honom och icke heller i den skildring, som han i dag framlagt.

Jag medger mycket gerna, att provincialläkarne behöfva en förbättring i sina lönevilkor, men att detta skulle vinnas, derigenom att *alla* provincialläkarnes löner höjdes i *samma* proportion tror jag icke vore riktigt, ty provincialläkaretjensterna äro af ganska olika beskaffenhet. Såsom motionären äfven antydt, finnas flera ställen, der tillfälle till ej obetydligt enskildt förvärf icke saknas, men deremot andra, der dessa tillfällen icke kunna blifva väsentliga. Man ser, att, när en provincialläkaretjenst i ett väl befolkadt distrikt blir ledig, många sökande anmäla sig, hvilket bevisar, att dessa tjänster icke äro så svåra att återbesätta, då deremot i glest befolkade trakter af norra Sverige det stundom händer, tror jag, att medicinalstyrelsen har svårt att få lämpliga personer till tjänsternas uppehållande. Under förutsättning att en förhöjning i vissa provincialläkares löner är behöflig, tror jag derföre att det hade varit fördelaktigare, om motionären föreslagit, att ett belopp skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition till förhöjande af provincialläkarelönerna i distrikt, der tillfälle för provincialläkarne att genom enskildt förvärf i nämnvärd mån öka sin inkomst icke finnes.

Uti sitt anförande i dag framhöll den förste talaren de följder, som skulle uppkomma genom borttagande af 6 § i provincialläkareinstruktionen och att följaktligen provincialläkarne icke skulle vara ex officio fattigläkare, utan vara fria i sin verksamhet. Jag vet dock icke, om detta är riktigt. Då skulle provincialläkarne icke vara bundna att rätta sig efter någons bud, utan blott på order af kommunalstyrelse eller Landshöfdingeembete verkställa embetsförrättningar. De skulle således i allt öfrigt vara fria. I afseende härå tager jag mig friheten säga, att en sådan rättighet för provincialläkarne att kunna vägra sin tjänst åt den fattige och behöfvande öfverensstämmer icke med den ed, som hvarje läkare vid medicine-licentiatexamen aflägger

att icke undandraga sina medmenniskor sin tjänst, utan afseende på om densamma blifver betald eller icke, utan strider jemväl mot hvarje upplyst läkares känslor, och hvad som gäller för provincialläkarne gäller äfven för hvarje enskild läkare. Jag tror t. ex. att, oaktadt i Stockholm en mängd distriktläkare äro af kommunen aflönade för de fattiges räkning, finnes ingen enskild läkare, som vägrar sin tjänst åt behöfvande. Detta yttrar jag på hela läkarecorpens vägnar. Således anser jag, att borttagandet af 6 § är obehöfligt, ty läkarne komma ändock att fullgöra sina skyldigheter såsom människovänner.

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

Det mest behjertansvärda i motionen anser jag vara anförandet derom, att provincialläkarne pensionsålder måtte nedsättas till 55 år, ty, såsom motionären riktigt anmärkt, tjenar det ingenting till att fastställa en pensionsålder, som börjar vid den tid, då de fleste provincialläkarne varit begrafna 3 eller 4 år.

Jag skulle alltså hafva varit med på motionärens sida, om han tillstyrkt anvisande af ett belopp till Kongl. Maj:ts förfogande för att fylla bristen, der provincialläkarne icke äro så väl aflönade och der det är svårt att få läkare. Derest motionären hade yrkat bifall till sin motion, så skulle jag följaktligen icke hafva understödt honom, men då motionären nu inskränkt sig till att anhålla om en skrivelse till Kongl. Maj:t för att få saken ordnad, så sluter jag mig med nöje till hans senare förslag.

Herr Key: Om jag än må lyckönska provincialläkarne till att i denna Kammare hafva fått en så utomordentligt talangfull förespråkare som den ärade talaren på stockholmsbänken, nödgas jag deremot beklaga honom, då hans klienter på förhand råkat att i viss mån vederlägga nästan allt hvad han till deras förmån i dag anført.

Jag har i min hand de tryckta förhandlingarne vid 1880 års provincialläkaremöte och jag skall tillåta mig att ur denna brochyr, utgifven af provincialläkarne sjelfve, anföra åtskilliga uppgifter, hvilka — jag beklagar det ännu en gång — stå i bestämd strid med den målning, som den ärade talaren nyss i bjerta färger uppdrog af provincialläkarne små anspråk och nödställda belägenhet.

På sidan 23 uppgifves, att af ett visst antal provincialläkarne, som affidit under en viss tidsföljd, 49 procent efterlemnadt mindre än 2,400 kronor och icke sällan brist; 29 procent någon förmögenhet, som dock icke uppgått till det beräknade beloppet af studiekostnader (hvilka kostnader upptagits i värde till 25,000 kronor); samt slutligen att 21 procent efterlemnadt förmögenhet, som, fördelad lika på alla, utvisar 47,301 kronor på hvar och en. Är detta så fasligt?

En ärad talare uppgaf vidare nyss, att dessa läkares praktik jemte årsackord skulle uppgå till 2,828 kronor, men han glömde då bostadsförmånen, hvilken för 50 provincialläkarne uppskattats till blott 364 kronor, under det att för 37 utan boställen hyresbeloppet i medeltal varit 696 kronor årligen.

Herrarne veta alla, att förut i allmänhet icke och numera aldrig inrättas en provincialläkaretjänst, utan att kommunerna sjelfva åtaga sig att bekosta bostad åt läkaren.

Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)

Vidare har provincialläkaremötet antagit, att 28 provincialläkare haft extra befattningar som inbringat dem i medeltal omkring 604 kronor årligen.

Dessutom har samma möte uppgjort en högst besynnerlig kalkyl, som under många poster och med många uppstaplade beräkningar skulle visa, att dessa läkare voro berättigade till en årlig ersättning af 8,336 kronor i minimi-medeltal för ett utgifvet kapital, hvilket de genom sina resonnementer fått upp till icke mindre än 166,736 kronor.

I denna summa ingå ej blott studiekostnader och kostnader för semester, utan äfven "för arbetskraftens uppehållande under arbetstiden", "försäkring för tidig orkeslöshet", "lifförsäkringspremier", bostättningskostnader, flyttningskostnader m. m. Allt detta har man staplat upp på hvartannat och sålunda kommit till detta belopp, 166,736 kronor.

Fördelas denna summa på läkarnes förvärfstid, uttryckt i år, blir en provincialläkares årliga behof såsom jag nyss nämnde, och enligt mötets förmenande, 8,336 kronor i *minimimedeltal*, under det att t. ex. en *expeditionschef* här i Stockholm får nöja sig med 7,500 kronor. Mine Herrar!, sådana äro provincialläkarnes pretentioner.

Nu vill jag visst icke förneka, att på många ställen och i många distrikt är behofvet af en löneförbättring för dessa tjänstemän ganska stor, ja, alldeles oafvislig, men så är icke fallet öfverallt. Det är en väsentlig skilnad, mine Herrar, att vara provincialläkare i Norrlands obyggda trakter, der en socken ofta är lika stor som en hel provins i det öfriga Sverige och der läkaren skall lefva ensam, skild från allt bildadt umgänge, der han har svårt att erhålla tidningar, böcker och öfrigt, som fordras för att kunna följa med sin tid samt är nödsakad att i tjensteärenden företaga långa och kostsamma resor, der ofta förefinnas vådor för helsa och lif, och der han icke har tillfälle till någon inkomstgifvande praktik jemte tjensten. På sådana ställen erkänner jag att behofvet af en löneförbättring är stort, men på andra ställen, der provincialläkaren bor i folkrika städer och distrikt, i orter, der han, såsom jag särskildt har mig bekant, på enskild praktik årligen kan förtjena 3, 4, å 5,000 kronor; der han sitter med aflönade befattningar i banker och bolag och har tid till en massa kommunala uppdrag, der tror jag icke han öfveranstänges i och för sin tjänst, eller att han saknar rikliga inkomster.

Ser jag på dessa vidt olika förhållanden, så tror jag Utskottet varit i sin goda rätt, då det sagt, att den förbättring i provincialläkarnes ekonomiska ställning, som må vara af behof påkallad, icke så mycket bör åstadkommas genom någon allmän förhöjning af de *fasta* aflöningsbeloppen, utan snarare genom beredande af ökade tillgångar för höjande af tjänstgöringspenningarne inom de distrikt, der provincialläkarne icke kunna anses under nuvarande förhållanden åtnjuta tillräcklig godtgörelse för sitt mödosamma arbete, eller kunna påräkna någon större inkomst genom enskild praktik.

Det är detta Utskottet påpekat, i det Utskottet sålunda velat skilja mellan obefogade och oafvisliga anspråk.

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden vågar jag påstå, att Kongl. Maj:t bäst är i tillfälle att bedöma frågan, och med sådan påtryckning i Riksdagen och med sådana i viss mån berättigade anspråk som provincialläkarnes lärer Kongl. Maj:t hvarken kunna eller vilja undandraga sig att taga frågan i ompröfning.

Deremot skulle vi genom en sådan skrifvelse, som här är ifrågasatt, redan i förväg gifva på hand, att vi godkänna hvarje af dessa anspråk, vare sig de äro berättigade eller ej. Jag vill för min del icke vara med om någonting dylikt.

Låt oss göra rättvisa, der rättvisa behöfves, men icke lägga hyende under obehöriga anspråk på löneförhöjning.

Under diskussionen i lönefrågan vid förlidets års provincialläkaremöte förklarade sig samtliga talarne vara ense derom, "att, då provincialläkarens hela årsinkomst af lön och praktik i medeltal utgör endast omkring 5,000 kronor, men hans behof, sådana dessa framgå af kostnaderna för hans kompetens m. m., uppgå till mer än 8,000 kronor, bristen endast kan fyllas genom höjande af den fasta lönen." Detta är anspråk, hvilka icke tala för, utan emot sig sjelfva.

Då jag sålunda är af den åsigt, att frågan bör först öfverlemnas i Kongl. Maj:ts händer för att der erhålla behörig utredning och begränsning, samt att den derefter sannolikt ganska snart kommer att få sin riktiga lösning, så får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekenman: Jag kan icke instämma i det klander emot Utskottets behandling af åttonde hufvudtiteln, som här låtit höra sig. Tvärtom synes mig Utskottet dervid hafva, på samma gång som det iakttagit all möjlig sparsamhet med statens medel, äfven tillgodosett tidens kraf. Man får nemligen icke förbise, att vid hvarje tillfälle, då statskassan tages i anspråk för att fylla uppkomna behof, tillbörlig hänsyn bör tagas till de skattdragandes förmåga att bära nya bördor.

Jag skulle ock, hvad denna punkt vidkommer, hafva biträdt Utskottsmajoritetens förslag, för så vidt motionen i dess ursprungliga form fortfarande kunde åberopas såsom grund för detsamma. Då motionären nu modifierat sitt deri gjorda yttrande så, att en utredning genom Kongl. Maj:ts försorg äskas, innan det definitiva beslutet fattas, ställer sig saken väsentligen annorlunda.

För mig är denna fråga af särdeles tilltalande beskaffenhet, ty onekligt är, att med den ifrågasatta löneregleringen eger det förhållande rum, att den kommer att lända till fördel icke blott för provincialläkarne sjelfva, utan äfven, om än indirekt, för den fattiga befolkningen i landet. Såsom vi veta, utgöras nemligen provincialläkarnes inkomster icke blott af den fasta lönen, utan äfven ock i väsentlig mån af hvad de erhålla i godtgörelse af dem, som anlita deras hjälp. Jag tror icke, att man säger för mycket, om man påstår, att, på samma gång som den fasta lönen blefve ökad, provincialläkarne skulle följa sitt hjertas maning och oftare, än det nu kan ske, lemna sin hjälp åt de sjuke för billigare pris. Det utmärkta sätt, hvarpå de

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

fullgöra sina åligganden, vittnar om en människokärlek och en själf-uppoffring, som torde vara förtjenta af erkännande från Riksdagens sida. Detta erkännande kan nu lemnas genom ett bifall till motionärens senare förslag; för min del åtminstone vill jag lemna ett sådant, då jag förenar mig med honom och yrkar bifall till detta förslag.

Herr Sven Nilsson: Den förste ärade talaren har ånyo skarpt klandrat Utskottet, först och främst derföre att det icke bifallit hans motion och vidare — och detta tycktes utgöra det förnämsta föremålet för hans klander — derföre att Utskottet bland motiven för sitt afstyrkande utlåtande anført, att frågan bort framkomma från regeringen, som vore den lämpligaste att skaffa den tillbörlig utredning. Den ärade talaren yttrade nemligen, att detta Utskottets sätt att gå till väga innebure ingenting mer eller mindre än att det ville förvägra Riksdagen att begagna sin grundlagsenliga handlingsfrihet. För min del kan jag icke förstå, huru han kunnat uppfatta Utskottets utlåtande på sådant sätt, ty deruti att Utskottet afstyrker bifall till en motion, måtte väl icke ligga något hinder för Riksdagen att fatta hvad beslut den vill. Det har ju också många gånger inträffat, att, oaktadt en motion blifvit afstyrkt af det Utskott, till hvars behandling den varit öfverlemnad, Riksdagen dock slutligen bifallit densamma. Det klander, som han rigtade mot Utskottet, kan jag således för ingen del finna befogadt, och jag ämnar för min del också vidblifva den åsigt, som Utskottet uttalat, nemligen att innan Riksdagen fattar sitt beslut, frågan bör tagas om hand af Kongl. Maj:t för erhållande af närmare utredning. Och det får väl också den ärade talaren medgifva att, om någon fråga är i behof af utredning, så är det väl denna. Den talare, som nyss yttrade sig från talarestolen, Herr Dickson, ådagalade detta genom sitt sakrika föredrag och jag tror för öfrigt, att många andra skäl finnas, som tala för en sådan utredning.

Inom Utskottet förfäktade jag ifrigt den åsigt, att, då det blefve frågan om en förhöjning af provincialläkarnes löner, man borde tillse, om och i hvad mån de orter eller kommuner, der de utöfva sin verksamhet, borde bidraga till löneförhöjningen. Jag tror, att detta är en ganska billig fordran, ty vi veta, att provincialläkarnes verksamhet i statens tjänst är högst obetydlig, och att det är de orter, framförallt de kommuner, der de äro bosatta, som hafva största gagnet deraf. Det bör derföre, enligt min tanke, i främsta rummet vara kommunernas och dernäst kringliggande orters skyldighet, att i icke oväsentlig mån bidraga till deras aflöning och för min del kommer jag icke att biträda något förslag om förhöjning af provincialläkarnes löner, såvidt icke i detsamma göres behörigt afseende på nyssnämnda efter mitt förmenande högst billiga åliggande för kommunerna, der läkarne skola vara bosatta, samt dernäst dessa kommuners närmaste omgifningar.

Det är väl känt, att under nuvarande förhållanden det möter stora svårigheter för landtkommuner att kunna få provincialläkare stationerade i landsbygden. Esomoftast ingå till Kongl. Maj:t kom-

muner med begäran om tillstånd att få en särskild läkare för sitt distrikt, men vanligen fäster regeringen icke något afseende härvid, oaktadt kommunerna äro beredvilliga att för ändamålet göra rätt stora uppoffringar och erbjuda icke allenast fri bostad, utan äfven icke obetydlig uppoffring derjemte. Jag anser därför, att staten bör taga vara på och begagna sig af denna kommunernas offervillighet, då det blir fråga om att bereda provincialläkarne bättre inkomster. Ett sådant offer bör icke allenast fordras af de orter, som behöfva nya provincialläkaredistrikt, utan äfven af de distrikt, som redan erhållit läkare. Men en annan sak, på hvilken jag äfven vill tillåta mig fästa uppmärksamheten, är det oafvisliga behofvet af en taxa för den ersättning provincialläkarne äro berättigade erhålla för deras biträde, ty utan att en sådan taxa blir fastställd kan man nästan säga, att landsbygden är lemnad utan all läkarevård. Såsom det nu är, inträffar ofta, att, när en fattig familj fått vidkännas rätt dryga omkostnader endast för att anskaffa skjuts åt provincialläkaren några mil fram och åter, så fordrar denne dessutom 10, 15, ja, ända till 25 kronor för sitt besök, och jag skulle i det fallet kunna anföra många exempel. Då det blir så dyrt att anlita läkare, tror jag verkligen, att man, såsom jag nys nämnde, kan säga, att vi på landsbygden nästan äro i saknad af all läkarevård; åtminstone är det fallet med den mindre bemedlade befolkningen, för hvilken staten i detta fall väl har någon skyldighet. Nu säger motionären, att det icke är Stockholms stad, icke ens städerna i allmänhet, som skulle draga fördelen af ett bifall till hans motion, utan att den företrädesvis afser den fattiga landtbefolkningens intresse. Ja, hyser han verkligen ett så varmt intresse för denna fattiga befolkning, då bör han också medverka till att en taxa för läkarnes biträde blir fastställd, ty den förutan blir det sannerligen detsamma som hittills, nästan omöjligt för den fattige på landet att anlita läkaren. Då provincialläkarne nemligen äro stationerade i städerna, hemställer jag likväl till honom vilkendera, antingen städernas eller landsbygdens fattiga befolkning skulle få mest gagn af hans förslag. Gerna och villigt skall jag medgifva, att det undantagsvis äfven finnes läkare, som icke hafva så stora anspråk på betalning, men man kan ju icke begära, att en provincialläkare ofta skall uppoffra hela dagen för att göra långa resor för en ringa ersättning. Och då denna ersättning icke kan erläggas af den enskilde, bör dels staten och dels kommunen mellankomma, och detta kanske icke minst kommunen, och dertill äro, åtminstone på landsbygden, en stor del kommuner ytterst villiga.

Motionären har äfven talat om 6 § i instruktionen för provincialläkarne. Ja, den må han och de med honom liktänkande gerna stryka ut, ty den tjenar icke mycket till, så länge ingen taxa finnes. Kommer man blott till närmaste stad, så finnes der vanligen så godt om läkare, att man sällan behöfver anlita den omtalade 6 §:n, så länge det icke blir mindre dyrt att anlita provincialläkaren än en annan läkare. Denna 6 § har man därför nu icke mycken nytta af.

Motionären har nu här i Kammaren modifierat sitt förslag och

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

hemställt om aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse i ämnet. En sådan skrifvelse skulle äfven jag för min del gerna varit med om, med vilkor att i motiveringen inrycktes något om de synpunkter jag nu tillåtit mig framhålla. Men hvad skulle väl följden blifva af en skrifvelse, sådan motionären föreslagit den? Skall till grund för skrifvelsens motivering läggas motionen eller motionärens här nu framställda åsigter. Utskottets motivering anser jag åtminstone icke kan begagnas, då ju i och med detsamma Kammaren beslutar en skrifvelse, Utskottets hemställan blifvit afslagen. Sålunda återstår motionärens två olika förslag jemte den här nu i ämnet förda diskussionen. Men en skrifvelse, hvars motivering skulle stödja sig på motionärens åskådningssätt, vill jag dock för min del icke vara med om; och kan jag således icke heller biträda förslaget om aflåtande af en underdånig skrifvelse, utan anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Hübimette* och *Jöns Persson*.

Herr Aspelin: Få löntagare torde vara så lågt aflönade som provincialläkarne och få torde på samma gång hafva en tienstgöring, som i så hög grad som deras tager såväl kropps- som själskrafter i anspråk. Det är med läkarevärden som med mycket annat godt att, så länge man icke behöfver den, sätter man icke så mycket värde derpå. Men om man skulle vilja taga dem till råds, som behöfva taga läkarens hjälp i anspråk, och låta dem afgifva sitt yttrande i denna fråga, så skulle de helt visst yrka på att provincialläkarnes löner mångdubblades. Det är alldeles klart, att framstående förmågor icke till något större antal skola vilja gå in på denna bana, då de på förhand veta att de endast med svårighet kunna å densamma finna sin bergning, och att det största antalet af dessa skola slå sig ner i städerna, der deras verksamhet visserligen äfven är mödosam, men der den dock är mera inbringande. Och icke må man förtänka läkarne, om de söka att med sitt embete förvärfva något mera än som åtgår till deras och deras familjers nödtorftiga bergning eller till afbetalning å de skulder de under studietiden nödgats ikläda sig. Om jag icke mistager mig, yttrade den siste talaren, att åtskilliga kommuner försökt att genom sammanskjutande af särskilda bidrag utöfver de i stat anvisade löneförmåner skaffa sig provincialläkare, men icke lyckats, och enligt hvad jag har mig bekant, så hafva enskilda personer i sin mån sökt att genom så kallade årsackord förbättra deras ställning. Detta är ju ett ytterligare bevis uppå att provincialläkarnes aflöning är för liten.

Jag hade ämnat att på grund af dessa åsigter och de i motionen förekommande skäl yrka afslag å Utskottets hemställan samt bifall till motionen; men då motionären sjelf nu begärt aflåtande af en underdånig skrifvelse i ämnet, så skall jag förena mig med honom derom, helst jag tager för afgjordt, att denna skrifvelse skall upptaga den af motionären i hans motion begagnade motivering.

Herr Liss Olof Larsson: Ett gammalt ordspråk talar om den bottenlösa prestsäcken, men jag tror, att det finnes andra säckar, som äro lika bottenlösa. Det är icke länge sedan provincialläkarnes löner reglerades och omedelbart derefter ifrågasätter man löneförhöjning för dem. Vid 1878 års riksdag äskade Kongl. Maj:t löneförhöjning åt dessa personer och Riksdagen gick till och med något längre, än Kongl. Maj:t begärt. Nu, 3 år derefter, vill man föreslå ytterligare förhöjning. Hvart skall det bära hän, om man fortfar på detta sätt? Jag tycker, att förslaget förefaller mig vara så att säga orimligt — något lindrigare uttryck kan jag icke begagna. Vid 1878 års riksdag, då denna fråga förevar, blef — det må jag för min del säga — denna reglering icke sådan, som jag önskat densamma. Jag hade nemligen önskat, antingen att man inom alla de särskildta distrikten anskaffat bostäder åt provincialläkarne eller också att alla distrikten blifvit befriade från skyldigheten att tillhandahålla sådan bostad, helst jag icke kan finna det vara skäligt och rättvist, att en kommun skall vara derifrån befriad, men en annan deremot icke. Om man nu jemför dessa provincialläkares ställning med andra tjenstemäns, hvarom här så mycket ordats, så kan man fråga: hvad har man då gjort, när man reglerade lönerna för dessa senare? Jo, man har indragit deras sportler till statsverket. Här skulle man nu öka provincialläkarnes löner utan att sätta i fråga att indraga några sportler eller de inkomster, som de för öfrigt må hafva, utan de skulle förblifva desamma som tillföre. I fråga om häradshöfdingarne, hvilkas nära nog hela inkomst bestod i sportler, så blefvo dessa senare indragna och man bestämde i stället en fast lön. Nu är dock att märka, att häradshöfdingen fick skrifva ett helt ark för samma ersättning, som den, hvilken provincialläkaren betingar sig för ett recept på några få rader. Jag är långt ifrån afvoigt stämd mot läkarecorpsen, jag står fastmera till läkarevetenskapen i större förbindelse, än måhända de flesta inom denna Kammare, men jag kan dock icke vara med om ett förslag, sådant som detta, hvilket icke kommer att gagna folket i allmänhet. Om man ger stora och fasta löner åt läkarne, så blifva dessa i samma mån mindre angelägna om att sköta sin praktik för att på sådant sätt bereda sig större inkomster. Det finnes många exempel på, att de ordinarie läkarne klaga deröfver, att deras inkomster äro mycket ringa. Men om han nu tagit tjenstledighet och fått en vikarie, utan att behöfva till denna afstå någon del af lönen, så har det visat sig, att denne vikarie icke förty kunnat bereda sig öfver måttan stora inkomster af sitt förordnande. Hvarföre? Jo, derföre att han visat sig villig att betjena allmänheten och icke haft så stora anspråk, som den ordinarie läkaren. Så t. ex. låter den förre nöja sig med *en* häst, under det att den senare säger: "detta duger icke, jag måste hafva två hästar och dertill ett grannt equipage". På detta sätt blir läkarevården så dyr, att folket icke står ut med att hålla sig sådan — man låter helt enkelt bli att hemta läkare och folket får sjelfdö. Dessutom plägar en ordinare läkare inrätta sin tid så beqvämt, att han har en viss timme på dagen, då han är så nådig att taga emot sjukbesök, hvilket gör att man måste insjukna på viss timma och, om man icke infinner sig på den bestämda

Angående löneförhöjning för provincialläkarne.
(Forts.)

Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)

timmen, så får man icke träffa läkaren, utan måste uppskjuta besöket till en annan dag. Detta skulle i ännu högre grad blifva fallet, om man gifve läkarne de löner, hvarom nu är fråga. Nu säger man, att det är hufvudsakligen till gagn för den fattiga befolkningen, som man nu vill gifva denna högre aflöning. Här begagnas således åter igen den fattige för befrämjande af andras egennytt. Detta utgör ett ytterligare bevis på sanningen af mitt yttrande i går, nemligen att man anser sig kunna behandla den fattige huru som helst man vill. Här har dessutom icke blifvit ifrågasatt någon nedsättning i läkaretaxan. Om man nu ger dem högre lön, så lära de nog icke af den anledningen blifva billigare under sin enskilda praktik; ty icke har jag hört, att efter år 1878 provincialläkarne nedsatt sina anspråk på ersättning för recept, som de skrifva, eller för sina sjukbesök, och de lära nog icke heller komma att göra det hädanefter.

När jag således kommer att yrka bifall till Utskottets hemställan så gör jag det egentligen med afseende på Utskottets *kläm*, men deremot icke beträffande den af Utskottet begagnade *motivering*. Under denna åttonde hufvudtitel har Utskottet i allmänhet varit mycket välvilligt och frikostigt på löften. För min del har jag varit tveksam om lämpligheten af att gifva dylika löften, och jag är öfvertygad derom, att, om och när ett oafvisligt behof af en löneförhöjning, sådan som den här ifrågasatta, verkligen förefinnes, Kongl. Maj:t icke skall underlåta att derom göra framställning till Riksdagen, utan att Riksdagen behöfver påpeka dylika förhållanden. Dessutom får man väl ock antaga, att provincialläkarne sjelfva skola veta att bevaka sina intressen, ifall dessa icke blefve af Kongl. Maj:t eller medicinalstyrelsen vederbörligen tillgodosedda. Under sådana förhållanden vill jag icke vara med om att nu skrifva till Kongl. Maj:t med en så beskaffad erinran, utan vill låta med frågan anstå, till dess Kongl. Maj:t i sinom tid finner skäl att göra densamma till föremål för Riksdagens behandling.

Jag vill således för min del hos Herr Talmannen anhålla om proposition derå, att Kammaren måtte, med ogillande af den utaf Utskottet begagnade motivering, godkänna det slut, hvartill Utskottet kommit.

Herr Toll: Mig synes det tydligt, att motionären på ett klart och öfvertygande sätt ådagalagt, att något härvidlag verkligen behöfver göras. Man må säga hvad man vill, så är frågan, om man vill se till djupet af densamma, en lifsfråga för de obemedlade klasserna i samhället och detta i dubbel mening. Staten måste till förmån för dessa mellankomma, der kommunen, såsom allmännost torde vara fallet, icke förmår det. Motionären har visat, att medelsiffran af provincialläkarnes inkomster icke är högre än 1,600 kronor, hvilket belopp väl torde få anses vara ganska ringa, när man tager i betraktande att läkarekursen är dyrare än de flesta, att icke säga alla andra, och att han därför oftast är skuldsatt, när han börjar praktisera i sitt yrke. Jag vill detta oaktadt visst icke säga, att man nu hufvudsakligen borde fästa sig vid en tillökning i sjelfva den fasta lönen, utan

hellre söka att genom fastställande af tienstgöringspenningar, lämpade efter de särskildta distrikten, åstadkomma en jemkning i de sämre lottade provinsialläkarnes ställning. Det är, såsom vi litet hvar måste inse, en sanning, att deras ställning är olika på olika orter och att den tarvar på många ställen ett allvarligt behjertande. Afseende måste göras på de olika förhållandena t. ex. i Skåne och i landets norra orter. Här har en ärad talare på smålandsbänken uppdragit för oss skildringar af de anspråk å provincialläkarnes sida, som framlades under det läkaremöte, som för någon tid sedan egt rum. Jag tillåter mig icke att anställa några undersökningar om de grunder, hvarpå dessa anspråk voro fotade, eller om icke Herr Keys framställning deraf kan vara grundad på en missuppfattning; men jag vill blott säga: *ett* är att framkomma med öfverdrifna anspråk, *ett annat* att tillse, det billighetens och rättvisans kraf beaktas. Jag kan icke finna, att man på minsta sätt, så att säga ger på hand eller binder sig genom att bifalla det skrifvelseförslag, om frågans vidare utredning, som motionären förordat, och till hvilket jag för min del yrkar bifall.

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

Herr Dickson: Jag har begärt ordet egentligen för att yttra mig angående den värde talarens på dalabänken uppträdande i denna sak. Det var för mig mycket oväntadt, att en motion, sådan som denna, hvilken afser att bereda fördelar åt den talrika, mindre bemedlade befolkningen på landsbygden, skulle särskildt från representanten för en landsort, som kanske är en af de glesast bebyggda i vårt land, bemötas med ovilja. Icke heller hade jag väntat, att motionen skulle blifva föremål för förlöjligande. Talaren nämnde, att läkarne hade särskild mottagningstimme och att man just skulle vara sjuk på den timmen, emedan eljest läkaren icke vore att träffa. Jag ber få säga den värde talaren på dalabänken, att just denna mottagningstimme torde få anses vara utsatt i de sjukas och särskildt de fattiges bland dem intresse. Ty provincialläkaren får minsann icke sitta hemma hela dagen för att råkas, och om han bestämt *en* särskild timme på dagen, då han kan träffas i sin bostad, är det ofta därför att han får tillbringa de elfva öfriga timmarna på landsvägen. Han har dermed gjort en god gerning, som icke bör förlöjligas.

Slutligen bör jag till den ärade talaren framställa en ödmjuk och vördsam förfrågan, huruvida ej en provincialläkares arbete är mycket mera ansträngande, ja, kanske äfven mera maktpåliggande än en fullmäktigs i Riksbanken.

Herr Hedin: Jag skall icke länge besvära Kammarerna, men måste säga några ord till svar på dels ett yttrande från skånebänken och dels hvad som anfördes af den ärade ordföranden i Stats-Utskottet.

Den sistnämnde behagade påstå, att provincialläkarne sjelfve, medelst en utgifven skrift, dragit försorg om att på förhand vederlägga hvad jag anført. Det förhåller sig alldeles icke så, utan förhållandet är, att den ärade talaren antingen läst för hastigt eller ock af någon annan anledning icke kommit att rätt förstå den skrift, ur hvilken han uppläste några stycken. Det lär vara alldeles klart, att, om

Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkare.
(Forts.)

man vill angifva en medelsiffra för provincialläkarnes inkomster, så bör man åstadkomma denna summa, hvilken man dividerar med provincialläkarnes antal, genom sammanläggandet af sådana inkomster, som tillkomma alla provincialläkare. Det är hvad man gjort, för att komma till den medelsiffra jag nämnt. Sedermera hafva emellertid provincialläkarna i den omtalade skriften samvetsgrant uppgifvit, för ett visst *antal* af dem, inkomsten af extra befattningar, såsom uppgående i medeltal till bortåt 600 kronor, o. s. v. Så förhåller det sig med dessa siffror, när man läser dem rätt och förstår dem. Således har jag icke blifvit i den delen på något sätt vederlagd.

Jag ber att, då samme talare nämnde, att jag förglömt bostäderna, få erinra om, att sådana tillkomma ej alla provincialläkare. I öfrigt torde det kanske intressera den ärade ordföranden i Stats-Utskottet att höra hvad en provincialläkare i vestliga Sverige till mig skriver angående boställsformännen. Han säger: "Jag har tienstgjort som distrikts- och provincialläkare i 11½ år och har nu i lön 2000 kronor jemte rättighet till fri bostad samt är uppskattad till 3500 kronors inkomst af kapital och arbete, hvaraf utgå till kronoskatt 79 kronor 40 öre, kommunalskatt 320 kronor 75 öre, *hyra 400 kronor*". Men om han betalar i hyra 400 kronor, huru är det då med den fria bostaden? Derom heter det vidare: "Hvad den fria bostaden beträffar, äro ej flera än trenne rum upplättna åt läkaren i boställsbyggnaden, hvarför jag måst hyra två rum i öfre våningen, som eges af ett bolag, till hvars delegare äfven räknas den s. k. "läkarekomitén", som har till uppgift att ordna läkareboställets angelägenheter". Han nämner vidare, att han hos Kong. Maj:t förgäfves klagat öfver läkarebostadens beskaffenhet. Så förhåller det sig med den bostaden. Läkaren måste utgifva 400 kronor i hyra, ehuru han är tillförsäkrad om fri bostad. Och kan man säga, att tre rum är en tillräcklig, ja, jag kan nästan säga en anständig bostad för en provincialläkare?

Talaren på skånebänken har alldeles missförstått mig, då han med mycken bitterhet yttrade sig om, att jag skulle hafva klandrat Stats-Utskottet. Jag har endast tillåtit mig att bestrida giltigheten af ett bland Utskottets motiv, det nemligen att Riksdagen icke borde bevilja något anslag, som icke vore af Kongl. Maj:t begärtd, och det må väl icke vara något högmålsbrott, att jag tillåtit mig hafva i den saken en afvikande mening. Jag har icke sagt, att Stats-Utskottet bundit vår handlingsfrihet, såsom denne talare påstod att jag yttrat och hvaröfver han uttalade sin förvåning. Nej, men jag har sagt, att vi hålla på snart sagdt hvarje dag att impregla en vana, som slutligen *faktiskt* kommer att binda vår grundlagsenliga handlingsfrihet, och att jag skall begagna snart sagdt hvarje tillfälle för att häremot protestera och häfda den enskilde riksdagsmannens och Kamrarnes rätt att bevilja äfven sådana anslag, som icke af Kongl. Maj:t begärts.

Han talade äfven om hvad provincialläkare fordra för sina resor; men bättre hade varit, om han upplyst om hvad de verkligen *få*, och jag skall be att i det fallet få något komplettera hans uppgifter. Jag vill då nämna något om en provincialläkare, mot hvilken, jag tror det var 1875, klagomål anfördes hos dåvarande Sundhetskollégium. Han

hade slutligen ledsnat vid en viss potentat inom sitt distrikt, icke hufvudsakligen därför att denne, som vid flere tillfällen åtagit sig att betala läkarevård för en sin underhafvande, icke uppfylde dessa sina löften, utan därför att denne person förföljde honom och bemötte honom med en förfärande ohöflighet, som jag icke finner nödigt att närmare beskrifva. Då läkaren slutligen vägrade att åtfölja ett sjukbud och i stället gaf skriftlig ordination, klagade förenämnde person hos Sundhetskollegium, och kollegium förklarade, att det, utan hänsyn till den behandling, för hvilken han förut varit utsatt, var hans ovilkorliga skyldighet att åtyda kallelsen, med rättighet för honom att sedan vid domstol tvista om den uteblifna eller otillräckliga ersättningen. Detta kollegiets förklarande blef, jag vet icke genom hvems förskyllan, kungjordt i kyrkorna. Här af veta vi nu verkliga betydelsen af provincialläkareinstruktionens 6:te §. Den är alldeles icke, såsom den ärade talaren sade, alldeles betydelslös. Genom densamma blir provincialläkarens s. k. "enskilda" praktik faktiskt en tvungen fattigläkarepraktik.

Slutligen har en talare på dalabänken funnit lämpligt att behandla mig och motionen och provincialläkarne på ett hånande sätt. För min del kan jag väl i min ringhet underkasta mig ett sådant behandlingssätt; kanske var ock min motion så illa affattad, att den ej förtjente bättre öde. Men i den aktade provincialläkarecorpens namn protesterar jag mot ett sådant behandlingssätt.

Herr Petter Persson i Stora Isie: Jag skall blott yttra några ord. Här har lemnats åtskilliga upplysningar än för, än mot den föreslagna löneförhöjningen, och nog kan det finnas skäl å bådadera hållen, det vill jag icke bestrida. Jag tror också, att de af motionären i hans motion påpekade missförhållandena kunna i viss mån vara en sanning. Men detta gäller i endast mycket glest bebodda orter och har icke någon tillämpning på sådana trakter, der befolkningen är tätare. Jag vet åtminstone i södra Sverige mer än ett ställe, der jemte provincialläkaren hafva bosatt sig två, tre, ja, ända till fyra praktiserande läkare på endast ett afstånd af 1 å $1\frac{1}{2}$ mil från provincialläkaren, och hvilka konkurrera med honom; och det går mycket bra. De berga sig godt, derföre att de göra sina sjukbesök för billigare pris än provincialläkaren och såmedelst täfla med honom. Under sådana förhållanden anser jag, att en provincialläkare har tillräcklig aflöning, då han har fri bostad och 2,000 kronor i årlig lön.

Jag skall icke säga något vidare, utan yrkar blott bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Min erfarenhet är, att åtskilliga, jag tror till och med ganska många provincialläkare hafva tillräckliga inkomster med den nuvarande lönen, tienstgöringspenningarne och de emolumenter de kunna bereda sig, om de äro skickliga och uppmärksamma mot sina patienter. Det kan visserligen finnas, och det är otvifvelaktigt, att det äfven finnes en och annan ort, der inkomsterna äro otillräckliga, men afhjelpandet deraf har ju Stats-Utskottet afsett, och ag må säga, att till Utskottets betänkande i detta afseende har jag

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)

icke ett ord att tillägga. Man bör ej förse tjänstemän i allmänhet med sådana löner, att det icke ligger i deras intresse att sköta sig väl och vara uppmärksamma mot sina kunder eller dem de ha att göra med. Man har sagt, att det här är fråga om företrädesvis de fattige, men med afseende härå instämmer jag i hvad en talare nyss yttrade. Det är ingalunda afgjort, att läkaren med mera omsorg behandlar de fattige derföre, att han får högre lön. Ett faktum är, att en läkare, om han har måttliga och lagom inkomster, ställer sig uppmärksam i sin praktik och mot sina patienter, hvarigenom han äfven erhåller förtroende; och distrikten äro i allmänhet sådana, att, om han förskaffar sig praktik, han äfven får försvarliga inkomster. Jag må säga, att Stats-Utskottet i afseende på hela denna titel gått till väga så liberalt, att det vore orätt af Kammaren att göra något afsteg från hvad Utskottet föreslagit, i synnerhet i denna punkt, der det så fullkomligt träffat sanningen. Deremot kan jag ej instämma med Herr Liss Olof Larsson i att ogilla motiveringen, ty det är obestridligt, att på en och annan ort provincialläkarnes inkomster kunna vara för små.

Jag vill således för min del fullkomligt godkänna Stats-Utskottets förslag.

Herr Aspelin: Med anledning af ett yttrande af talaren på dalabänken, att nemligen löneförhöjningen ej skulle göra läkarehjelpen billigare, anser jag mig böra förtydliga mitt förra yttrande så till vida, att jag med en löneförhöjning icke afsåg att bereda en billigare läkarehjelp, ty läkarehjelpen för den fattige är för närvarande bra billig, oftast lika med noll, tack vare läkarens hjälpsamhet och välvillighet, utan att jag afsåg att åt den sjuke *förskaffa* läkarehjelp och en god sådan.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber endast få tillägga ett par ord med anledning af Herr Hedins antydning derom, att jag skulle hafva yttrat mig förklenande om vår aktade provincialläkarecorps. Jag trodde icke, att jag skulle blifva så missförstådd. Jag sade nemligen endast, att det finnes *exempel* på att det tillgick så som jag nämnde och jag skulle äfven kunna framlägga fakta i detta afseende. Dervid har jag dock ingalunda sagt, att det är provincialläkarecorpsen i allmänhet, som går tillväga på det sättet. Men det finnes, som sagdt, exempel på sådana provincialläkare och det är just dessa, som skulle få nyttan af denna löneförhöjning, under det andra, som äro nitiske i sin tjänst, ej äro i behof af sådan.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner, dels på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt anfört och hemställt, dels på bifall till Utskottets hemställan med ogillande af den derför af Utskottet använda motivering, dels jemväl på antagande af det förslag, Herr Hedin under öfverläggningen framställt; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Vote-

ring begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af voteringspropositionen upptog Herr Talmannen ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Herr Hedins förslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men äfven angående kontrapositionen äskades votering, hvadan en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

*Angående
löneförhöj-
ning för
provincial-
läkarne.
(Forts.)*

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager det af Herr Hedin, under öfverläggningen, i ämnet framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet å bifall till Utskottets förevarande hemställan med ogillande af den därför af Utskottet använda motivering.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 82 ja mot 70 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som godkänner hvad Stats-Utskottet anfört och hemställt under 19:de punkten af Utlåtandet N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets förevarande hemställan, bifallit det af Herr Hedin under öfverläggningen i ämnet framställda yrkande.

Den senare voteringen visade 108 ja mot 52 nej; i följd hvaraf beslut fattats i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Punkten 20:

Utskottet hade hemställt, att Herr *L. J. Larssons* inom Andra Kammaren väckta motion N:o 128 — innehållande det förslag, att Riksdagen ville bevilja 2,000 kronor, att årligen utgå såsom lön till en provincialläkare med station i Unnaryds kyrkoby af Vestbo härad och Jönköpings län — icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
lön åt en
provincial-
läkare i
Unnaryd.*

I fråga om denna punkt, vid hvilken, enligt anteckning å Utlå-
Andra Kammarens Prot. 1881. N:o 28.

Angående
lön åt en
provincial-
läkare i
Unnaryd.
(Forts.)

tandet, Herr K. O. Ljungqvist inom Utskottet reserverat sig, uppstod öfverläggning, derunder anfördes af

Herr L. J. Larsson: Bland de skäl, Stats-Utskottet anført för sitt afstyrkande af bifall till min motion, finner jag i motiven ett medgifvande derom, att behovet af upprättande af det sålunda föreslagna nya provincialläkaredistriktet synes vara nöjaktigt ådagalagdt; att detta är förhållandet kan väl ej förnekas, ty jag har här i min hand protokoll från 8 stycken församlingar, hvilka på kommunalstämmor förbundit sig uppbygga och för all framtid underhålla läkarebostad. Jag har vidare i min hand Jönköpings läns landstings skrifvelse till Konungens Befallningshafvande med anhållan, det Konungens Befallningshafvande ville hos Kongl. Maj:t söka utverka lön åt en provincialläkare med station i Unnaryd. Vidare har jag Konungens Befallningshafvandes skrifvelse i frågan till Kongl. Maj:t, äfvensom Medicinalstyrelsens underdåniga memorial, hvori Medicinalstyrelsen hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville till 1879 års Riksdag ingå med proposition om anslag till lön åt en provincialläkare med station i Unnaryd. Detta har Kongl. Maj:t dock icke gjort, och frågan har således icke på denna väg kommit längre. Men, säger Utskottet vidare, oaktadt den nöjaktiga utredning frågan har, får man ej förbise att Kongl. Maj:t kan se saken från en annan sida. För mig förefaller det deremot högst besynnerligt att Kongl. Maj:t bättre än kommunerna, landstinget, Konungens Befallningshafvande och Medicinalstyrelsen skulle kunna bedöma eller se en dylik fråga. Vidare yttrar Utskottet, att allt sedan 1867 års riksdag ingen liknande fråga varit af Riksdagen eller Stats-Utskottet tillstyrkt; häraf kan man sluta att Utskottet gjort en liten undersökning i Riksdagens förhandlingar. Hade Utskottet vid denna undersökning tagit reda på motiven för föregående liknade frågars afslag, hade måhända domen mot min fråga blifvit annorlunda. Jag har äfven sökt göra mig reda för Stats-Utskottets utlåtande i dylika frågor. 1878 väcktes motion af min ärade vän Herr J. Persson om lön för en provincialläkare för södra delen af Sunnerbo härad. Häröfver yttrar Utskottet: Vidkommande slutligen Herr J. Perssons förslag om anvisandet af lön åt en provincialläkare i södra delen af Sunnerbo härad, lärer detta förslag otvifvelaktigt afse en angelägenhet, som icke lämpligen kan af Riksdagen i första hand prövas, hvadan densamma torde få lemnas utan afseende. Denna fråga saknade all utredning, den hade ej varit föremål för vare sig Konungens Befallningshafvande eller Medicinalstyrelsen; kommunerna hade väl varit hörda, men kunde ej förmås att ikläda sig byggnadsskyldighet för läkarebostad. 1876 väcktes motion af Herrar L. J. Fahlander, P. Nilsson i Vittjerf och Fredrik Andersson om anslag till lön för en provincialläkare; 1870 motion af P. Östman om anslag till lön för en provincialläkare inom Södra Ångermanlands fögderi med station i Ytterlännäs socken; 1868 motion af Herr E. Dofsén om anslag till lön för provincialläkare för Stora Kopparbergs, Jemtlands och Vesterbottens län med tillsammans 4,500 kronor samt anslag till tjenstgöringspenningar för nya pro-

vincialläkare. Alla dessa frågor afslagos på den grund, att de saknade utredning, och min fråga med den nöjaktigaste utredning skall göra dessa sällskap. Åren 1874, 1872, 1871 samt 1867 har Kongl. Maj:t begärt anslag till lön för 8 nya provincialläkare, men sedan 1874 har från Kongl. Maj:t ingen framställning i detta afseende blifvit gjord. Nu frågas: kan hela landets behof vara tillgodosedt i afseende på förbättrad läkarevård med 8 tillsatta läkare under 15 år? Jag vågar påstå att så ej är. Huru många sjukdoms- och olycksfall inträffa ej så väl på landet som i stad, hvilka, för att kunna hjälpas, fordra en snar läkarehjälp? Huru mången öm husmoder har icke vid barnsörden fått duka under i brist på läkarehjälp? Jag är förvissad om, att mången familjefader inom denna Kammare har vid ett hastigt sjukdoms- eller annat olycksfall, som hotat lif eller lem på någon af familjemedlemmarne, i saknad af läkarehjälp stått med blödande hjerta vid en kär väns plågoläger. För några dagar sedan hörde man från statsrådsbänken uttalas många ömmande ord för djurens helsa, och jag är det ärade Statsrådet tacksamt förbunden, men det skulle varit mig lika kärt, om man från en annan sida af samma bänk fått höra lika varma uttalanden för människans helsa, men som jag finner att detta Statsråd lemnat sin plats, kan denna önskan ej uppfyllas.

Nu slutar jag och anhåller hos Herr Talmannen om afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion.

Herr O. G. Nordenskjöld: Jag ber att få instämma i den föregående talarens yrkande, att Kammaren ville med afslag å Utskottets hemställan bifalla motionen. Den föreslagna provincialläkarestationens afskilda läge och deraf beroende svårighet för ortens befolkning att under närvarande förhållanden få läkarehjälp samt den omständigheten att, såsom den föregående talaren framhållit, alla myndigheter, som i saken hörts, tillstyrkt förslaget, tala för motionen och berättiga till den förhoppning, att den skall vinna Riksdagens bifall; i hvilket fall som helst kan jag för min del ej underlåta att instämma i min länskamrats, motionärens, yrkande.

Herr C. I. Bengtsson: Äfven jag begär att få instämma i motionärens yrkande. Äfven jag kan intyga att det varit brist på läkare i den nu ifrågavarande trakten.

Herr Jöns Persson instämde med Herr C. I. Bengtsson.

Herr Sven Nilsson: Jag har icke begärt ordet för att försvara Stats-Utskottets förslag, emedan jag inom Utskottet varit af den åsigt, att Utskottet bort tillstyrka motionen. Det förhåller sig nemligen så, att ända sedan 1875 eller 1876 har Kongl. Maj:t, så vidt jag minnes rätt, icke begärt någon enda ny provincialläkaretjenst. Man kan deraf lätteligen få den föreställningen, att Kongl. Maj:t helt och hållet slutat upp att fästa afseende vid de ansökningar i förevarande hänseende, som inkomma från landsbygden, äfven om det till grund för dem liggande behofvet är fullt bevisadt. I detta fall hade jag väntat

*Angående
lön åt en
provincial-
läkare i
Unnaröd.
(Forts.)*

*Angående
lön åt en
provincial-
läkare i
Unnaryd.
(Forts.)*

mig någon hjälp af den Stockholms representant, som alltid brukar klandra Stats-Utskottet, därför att det på de anförda motiven afstyrker enskilda framställningar; men denna gång synes han hafva en annan åsigt, ehuru jag tror att han nu med skäl hade kunnat anført klander emot Utskottet, ty i denna fråga föreligger all den utredning som kan åstadkommas.

Stats-Utskottet har sagt, att denna fråga "kan gestalta sig annorlunda inför Kongl. Maj:t". Men jag vet icke huru man kan fordra, att ett behof, som landstinget, Medicinalstyrelsen och Konungens Befallningshafvande vitsordat, ytterligare skall behöfva något vitsord, och således kan gestalta sig annorlunda för regeringen, om ej förhållandet är, att regeringen icke vill hafva någon läkare härstädes tillsatt, lika som förhållandet läser vara i allmänhet, då det är fråga om läkare som begäras för landsbygdens behof. Jag tror därför att Riksdagen gör rätt i att visa Kongl. Maj:t att, då behofvet är erkändt, kan man gå en annan väg än till Kongl. Maj:t för att få detsamma uppfyllt. Jag kommer således att rösta för bifall till motionärens förslag, i fall det skulle blifva votering.

Herr Mejenqvist: Jag har begärt ordet för att få till protokollet tillkännagifva, att jag helt och hållet instämmer med motionären i hans förslag.

Herr Wigardt: Herr Talman! Mine Herrar! Behofvet af en provincialläkare i Vestbo härad kan icke bestridas. Nuvarande provincialläkarestationen är särdeles olämpligt belägen för en stor del af befolkningen; vägen till läkaren är nu ofta alltför lång och läkarehjelpen alltför dyrbar. En provincialläkare inom nämnda härad är af behofvet nödvändigt påkallad.

Jag instämmer således med de talare, som yrkat afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Sam. Johnson: Jag ber att få yrka bifall till motionen och afslag å Utskottets betänkande. Jag har varit i tillfälle att se handlingarne i saken, medan de voro i landstinget, hvarest ärendet på allt möjligt sätt förordades och hvarest framhölls, att det vore alldeles nödvändigt att få en ny provincialläkare i Unnaryd, emedan det nu vore omöjligt för den läkare, som innehade detta distrikt, att medhinna att sköta detsamma; och jag kan intyga, såsom ock motionären sjelf visat, att saken förordats jemväl i alla öfriga instanser. Man har klandrat Kongl. Maj:t, därför att Kongl. Maj:t icke inkommit till Riksdagen med förslag i ämnet. Detta förhållande anser jag emellertid icke innebära fullt skäl till klander; ty ett så litet förslag som detta kan ju lätt hafva råkat i glömska hos regeringen. Hade man kommit att på enskild väg påminna Kongl. Maj:t derom, så är jag öfvertygad att regeringen nog framkommit till Riksdagen med förslag i ämnet. Jag är, emedan jag är nog lycklig att bo i närheten af en läkare, i tillfälle att se hvilken stor mängd personer från andra orter komma för att besöka honom, dels sådana som sjelfva söka helsa, nemligen de

som kunna det, och dels sådana som komma för att hemta honom. Då man vet med hvilka svårigheter det är förenadt att få läkarehjelp när afståndet till läkaren endast är tre till fyra mil, kan man lätt förstå huru svårt det skall vara när, såsom förhållandet är i Vestbo härad, läkaren har 8 till 10 mil att resa till den sjuke. Det är helt enkelt omöjligt för en läkare att sköta ett så vidsträckt distrikt.

*Angående
lön åt en
provincial-
läkare i
Unnarvåd.
(Forts.)*

Herr Olof Jonsson: Herr Talman! Mine Herrar! Det kan visserligen synes vågadt att yrka bifall till Utskottets hemställan, då så många talare yttrat sig mot den och till förmån för motionen, isynnerhet som denna senare förordats såväl af landstinget som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Medicinalstyrelsen. Men jag tror att Stats-Utskottet haft fullt skäl för sitt yttrande, att saken "kan gestalta sig annorlunda inför Kongl. Maj:t". Det kan nemligen vara fråga om huruvida icke andra orter äro i ännu större behof af läkare än den nu ifrågavarande orten. Det må vara sant att det distrikt, som här är ifrågasatt att erhålla en ny provincialläkare, verkligen är i behof af en sådan; men säkert är också att många andra orter finnas i landet, som äro i ännu större behof i sådant hänseende. Skulle Riksdagen börja att slå in på den vägen att bifalla enskilda motionärers framställningar i förevarande hänseenden, så blefve följden att man icke kunde skipa rättvisa i dylika frågor. Vidare tror jag också att de många jernvägar, som, efter hvad jag vill minnas, redan finnas i denna del af landet, kunna i någon mån afhjelpa detta nu så ifrigt framhållna behof. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

Herr Granlund: Som jag tillhör det landsting, som förordade den ifrågavarande framställningen, så är det naturligt att jag äfven här i Kammaren på det varmaste vill understödja densamma. Den ort, hvarom här är fråga, är den mest vanlottade i Småland. Jorden är mager och befolkningen fattig; och man kan ej gerna tänka sig att denna befolkning, särdeles de fattiga, skall vid inträffande sjukdomsfall hafva råd att skicka efter läkare på fem mils afstånd. Sannolikt få också många sjuka dö af brist på läkarevård.

Utskottet säger, att ärenden af ifrågavarande beskaffenhet icke böra af Riksdagen afgöras utan efter af Kongl. Maj:t gjord framställning. Deremot saknas det i dylika fall vanliga tillägget till svar på motionen, att frågan icke är fullständigt utredd. Men också kan i detta afseende ingenting återstå rörande denna frågas utredning. Såväl kommunen, hvilken dock är skyldig att skaffa och underhålla boställe åt läkaren, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, landsting och Medicinalstyrelsen hafva hvar för sig vitsordat behofvet af det föreslagna nya provincialläkaredistriktet.

En talare har sagt att lika stort, om ej större, behof af läkare kan förefinnas på flera andra ställen. Ja, är så förhållandet, då är det Riksdagens pligt att tillgodose detta behof. Men icke kan man väl begära att Kongl. Maj:t eller Riksdagen, utan att kommunerna sjelfva framställa ett behof af läkare förefinnas, skall kunna känna till ett sådant behof eller gå kommunerna i förväg. Det är väl mycket

*Angående
lön åt en
provincial-
läkare i
Ummaryd.
(Forts.)*

begärdt, likasom det vore väl hårdt att afslå den nu ifrågavarande framställningen, blott derföre att å andra orter samma behof som här afses kan vara för handen.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Sven Andreasson: Då ingen af Utskottets ledamöter, bland hvilka jag ser få nu närvarande i Kammaren, uppträdt till försvar för Utskottets förslag, så ber jag att med några ord få göra det.

Jag för min del tror, att behovet af en provincialläkare på nu ifrågavarande trakt icke är angelägnare än på många andra orter i vårt land. Dessutom är jag öfvertygad om att, derest behovet i detta fall verkligen är oafvisligt, Medicinalstyrelsen nog gör framställning i saken till Kongl. Maj:t, som efter pröfning af förhållandena sedan framkommer med proposition till Riksdagen. Att Riksdagen på framställning af enskild motionär skall afgöra ärenden af förevarande beskaffenhet, anser jag olämpligt, äfven om, såsom nu, motionärens alla grannar från provinsen uppträda och tillstyrka motionen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Harald Ericsson: Då jag nu går att yttra mig mot motionen och då jag förmodar att Stats-Utskottets förslag blifver godkändt, ber jag endast motionären till tröst få anföra att min hemtrakt befunnit sig i samma predikament som nu unnarydsboarne. Vi hade långt afstånd till provincialläkaren. Men till följd deraf inrättades i provincialläkaredistriktet tre distriktsläkare-tjenster, aflönade af kommunerna, utan att anspråk gjordes på något statsanslag. Min åsigt är, att man i stället för att öka provincialläkarnes antal i de mera bebodda trakterna af landet bör inskränka dem; läkarevården derstädes blir nog i allt fall på annat sätt tillräckligt väl ombesörjd.

Jag yrkar att Stats-Utskottets hemställan måtte vardas godkänd.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i enlighet med de gjorda yrkandena, dels på bifall till Utskottets hemställan, dels och på afslag derå samt bifall i stället till motionärens förslag; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den för förra meningen. Votering blef begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd voteringsproposition, lydande sålunda:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 20:de punkten af Utlåtandet N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr L. J. Larssons i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 89 ja mot 44 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Punkten 21:

Utskottet hade i denna punkt afgifvit yttrande angående af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till ny stat för farmaceutiska institutet, för hvilken stats tillämpning erfordrades en höjning med 10,975 kronor af institutets ordinarie anslag, samt — med förordande af någon förändring i den af Kongl. Maj:t föreslagna propositionen mellan lön och tienstgöringspenningar för läraren i kemi och farmaci och för läraren i naturalhistoria och farmakognosi, äfvensom af nedsättning med 250 kronor af aflöningsförmånerna för vaktmästaren — hemställt,

*Angående
ny stat för
farmaceutiska institutet.*

att Riksdagen måtte, med godkännande af Utlåtandet bilagdt förslag till stat för farmaceutiska institutet, för dess tillämpning bevilja en höjning af institutets ordinarie anslag med 10,725 kronor samt förklara, att tienstgöringspenningarne för de båda lärare, i hvilkas aflöning sådana inginge, skulle vid tienstledighet afstås till vikarie.

Rörande nämnda hemställan, mot hvilken reservation inom Utskottet anmäls af Herr *F. von Strokirch*, yttrade

Friherre Nordenskiöld: Jag har icke begärt ordet för att göra något yrkande, utan blott för att protestera mot en strof i Utskottets motivering, som förmodligen insmugit sig ej utan afsigt. Utskottet säger nemligen att "ett ordnande af den farmaceutiska undervisningen i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts föreliggande förslag synes medföra mindre kostnad för statsverket än som skulle kunna blifva en följd af denna undervisnings förläggande, på sätt jemväl varit ifrågasatt, till tekniska högskolan". För omkring tio år sedan var det fråga om att sammanslå olika små tekniska läroverk i Stockholm till en teknisk högskola. Detta förslag gaf anledning till förvandling af teknologiska institutet till en teknisk högskola. Men förslaget blef endast ytterst ofullständigt genomfördt. En mängd smärre undervisningsanstalter, som ifrigt kämpat för sitt bestånd, förenades icke med det större institutet, utan kvarstå ännu. Detta var olyckligt. Ty om också dessa smärre anstalter under en duglig och energisk föreståndare kunna blifva af gagn, kan dock den erfarenheten icke jäfvas, att de förr eller senare gå tillbaka. För att få en duglig undervisning måste man hafva större institutioner, hvilkas förvaltning lättare och fullständigare kan öfvervakas.

Jag ämnar, som jag redan sagt, icke göra något yrkande; jag har endast velat inlägga en protest mot den anförda episoden i Utskottets motivering.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22:

Angående
lön för en ny
intendent vid
naturhisto-
riska riks-
museum.

Uti Friherre *A. E. Nordenskiölds* inom Andra Kammaren väckta motion N:o 73 var föreslaget, att Riksdagen måtte bevilja nödigt anslag för aflönande af en *ny botanisk intendent* för värden af vissa delar af de palæontologiska och botaniska samlingarne, med samma lönebelopp för den nye intendenten som för öfrige intendenten vid riksmuseum, nemligen 4,000 kronor fast lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar om året jemte två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, på sätt Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 12 Maj 1876 närmare bestämde.

Utskottet hade, beträffande omförmälda förslag, hemställt,

att detsamma icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Hedin anförde: Efter som jag icke ännu är alldeles död, så skall jag bedja om ett par minuter för att i korthet uttala mina sympatier för den väckta motionen, på samma gång jag uttrycker min förhoppning att motionen från detta eller annat håll måtte snart återkomma, ehuru möjligtvis modifierad i viss mån. Det är otvivelaktigt att med den fortgående specialiseringen af vetenskaperna Riksdagen icke skall kunna undandraga sig att tid efter annan bevilja medel till nya intendenturer vid Vetenskapsakademien och nya professurer vid universiteten. Men på samma gång kan det icke nekas, att man stundom kan blifva tveksam inför de ständigt växande behofven, om man nemligen skulle utslutande fortgå på den väg, som hittills blifvit följd, att upphörligt utvidga den fasta kadern af lärareplatser. För min del anser jag att man har en bättre väg att följa, nemligen att upprätta personliga platser för kända och framstående vetenskapsmän och sålunda vid akademierna och vetenskapen fästa utmärkte män, hvilka i motsatt fall antingen måste lemna den vetenskapliga banan eller ock åt praktiska värf egna så mycken tid, att de ej kunna gagna vetenskapen i den mån, de skulle kunnat göra det, om de haft en tryggad ekonomisk existens. Jag skulle helst hafva sett att motionen framkommit i denna form, att motionären således icke begärt en ny intendentur för botanisk palæontologi, utan att han anhållit att en sådan plats måtte inrättas för den särdeles förtjente vetenskapsman, motionen närmast afser, chefens biträde vid Sveriges geologiska undersökning, Doktor Nathorst, en visserligen ung man, men redan en europeisk celebritet, arfvingen till en tron, som inom kort torde blifva ledig. Jag vill icke vid denna framskridna timme besvära Kammaren med att anföra hvad en utmärkt vetenskapsman, Comte de Saporta, vid den geografiska kongressen i Paris yttrade om honom och hans arbeten i sin vetenskap, men jag vill påpeka, att Nathorsts undersökningar hufvudsakligen rört hemlandet och att hans arbeten om Skånes stenkolsförande formation erbjuda icke blott det största teoretiska intresse, utan äfven äro af framstående praktisk vikt.

Om jag icke hyst en viss tvekan om, huru saken kunde komma att ses från Herr Talmannens sida, skulle jag således hafva velat fram-

ställa ett yrkande i den riktning jag nu nämnt, men detta får väl sparas till en annan gång.

Friherre Nordenskiöld: Huru ringa förhoppning jag än hyser om möjligheten att vinna framgång åt mitt förslag, måste jag dock yttra några ord, för att angifva de skäl jag haft att framlägga motionen.

Förslaget är icke ett löst hugskott, som i skrifven form användts för att öka motionsfloden, utan det är ett uttryck af ett verkligt och i mera än 15 år vid Vetenskapsakademien känt behof, oaktadt Akademien först sistlidne höst gick in med en framställning derom till Kongl. Maj:t.

Vetenskapsakademiens botaniska samlingar vårdas för närvarande af blott en intendent. Han har samtliga fanerogamer, mossor, lichener och alger under sin vård; han skall dessutom representera de mikroskopiska undersökningarne på botanikens gebiet och dertill höra de ytterst viktiga undersökningarne om en del af de mikroorganismer, som utöfva ett så stort inflytande på de miasmatiske sjukdomarne. Slutligen har hans arbete under senare år ytterligare ökat genom de upptäckter, som gjorts inom palæobotanikens område, d. v. s. rörande de växter, af hvilka lemnigar funnits inbäddade i våra flötslager. Att bemästra hela detta stora vetenskapliga område och behörigen vårda dit hörande samlingar är omöjligt för *en* person. För det närvarande representerar också den botaniske intendenten hufvudsakligen endast vissa grupper inom sin vetenskap; bearbetandet och ordnandet af de öfriga grupperna måste helt och hållet ligga nere. En del af samlingarne äro därför äfven till följd af omständigheternas tvång sedan år tillbaka magasinerade och såsom sådana otillgängliga. Så är t. ex. fallet med de samlingar af fossila växter, som finnas vid Riksmuseum och som utgöra viktiga typer för vetenskapliga afhandlingar. Det var i främsta rummet för att göra äfven dessa samlingar för vetenskapsmannen tillgängliga och gagnande som jag framlade min motion. Jag gjorde det i form af ett förslag till en ny fast botanisk intendentur, emedan ett verkligt behof här förelåg. Men jag måste medgifva att jag lät mitt förslag antaga denna form först efter samtal med åtskilliga af Akademiens ledamöter, vid hvilkas omdöme i saken jag fäster stor vikt. Personligen skulle den form för förslaget Herr Hedin förordnat kanske hafva tilltalat mig mera.

Jag får anhålla om proposition på bifall till min motion.

Herr Sven Nilsson: Jag hade för min del trott, att den ärade motionären skulle varit nöjd med Utskottets förslag, då Utskottet i motiveringen för sitt afstyrkande af motionen gifver honom ett så godt understöd, som han kan hafva skäl att påräkna. Af denna motivering framgår ju, att Utskottet så mycket som möjligt uttalat sig för motionen, ehuru det af anförda skäl nu ej ansett sig kunna tillstyrka den. Frågan är ju dessutom, enligt hvad motionären sjelf här upplyst, för närvarande föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. Vid sådant förhållande är jag för min del fullt öfvertygad om att regeringen, om hon

Angående dertill finner skäl, icke skall underlåta att redan nästa riksdag inkomma med proposition i ämnet.
 Intendent vid Jag yrkar således bifall till Utskottets hemställan.
 naturhistoriska riksmuseum.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 23—27:

- Blefvo äfvenledes bifallna.

Den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande Utlåtande uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Rättelser:

- I Andra Kammarens protokoll N:o 20:*
 sid. 29, rad. 5 nedifrån står: Kammarkollegii
 läs: Kommerskollegii
 ,, 32, rad. 21 uppfifrån står: majsodling,
 läs: majsfodring,